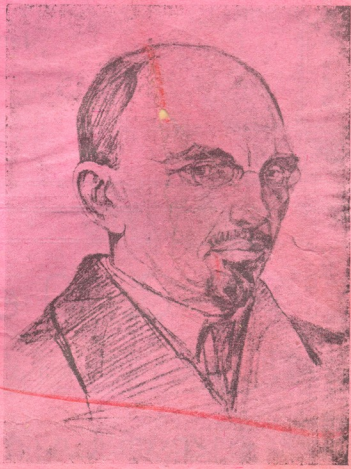

**კომპოზიტორი
ჯაქარია ფალიაშვილი**

რესპუბლიკის სახალხო არტისტი
სამუსიკო-საზოგადო მოღვაწეობის 30 წლის შესრულებისათვის
აპრილის 12 გადახდილ იუბილეს გამო.

ნახატი ალ. ციმაკურიძისა.

რომანისტი მის. ჯავახიშვილი

„კვაჭი კვაჭანტირაძე“-ს, „ჯაყოს ხიზნები“-ს
და სხ. დამწერი.
მოკლე ხანში მისი რომანის „ჯაყოს ხიზნე-
ბი“-ს გმირების გასამართლები გაიმართება.

რედაქციისაზრად

1. ჟურნალი მხოლოდ თავისი მკითხველების და ხელისმომწერთა ნივთიერი დახმარებით გამოდის, არავისაგან არავითარი სუბსიდია არ ეძლევა, ამიტომ ესთხოვეთ ყველას კუთვნილი ფული დროით გამოგზავნონ; 2. ვინაიდან საპრემიო წიგნის „ხოვრების სარკე“-ს გამოცემას ამ დღეებში უნდა შევუდგეთ, ხოლო ამისათვის კი საკმარისი ვიცოდეთ წლიურ ხელისმომწერთა რაოდენობა, ამიტომ

ესთხოვთ ჩვენს რწმუნებულ-აგენტებს, საჩუქრულ მოგვავლონ ცნობა, ვის რამდენი წლიური ხელისმომწერი ჰყავს, დაგვიბრუნონ საქვეთარო წიგნაკები და წიგნები, რომელთაში გავეისწორონ, რომ იმდენი წიგნი დაუბეკდეთ, რამდენიც ხელის მომწერი გვეყოლება; 3. წლიური ხელისმომწერი უკლისად მიიღებენ 52 № ჟურნალს, 4 დამატებას „ცხოვრების სარკე“-ს. 4 ვისაც ჟურნალი არ მიუვა, დროით გვაცნობოს (რუსთველის პრ. № 34). რედ.

ჟურნალ „თეატრი და ცხოვრება“-ს თავისთავით გელა გაძირობება
დიდი ლიტერატურული გასამართლება:

მის. ჯავახიშვილს რომანის

„**ჭაშთს ზიზნიები**“-ს გვიჩვენებთ
 თეიმურაზ ხვიციანი, მარგო, ჯაშუ—საბრალბეალო სპაგა
 დრო, ზღვილი, შექმდგენლობა და გახსნობალების წესი შექმდგე გაძიცხადდება.

დაიხეჭდა და იყიდება

მისიელ ჯავახიშვილის

შვიდ-კარიანი რომანი

კვანჭი კვანჭანჭი რაქა

480 გვერდი, ფასი 2 მან. 75 კაპ.

გამომცემელი

„საბჭოთა კავკასიონი“

(2-1)

მეცხე ს უ ფ თ ა დ მეცხე

კ. ე რ ი

მხატვრულ წარწერებზე,
 პარიკაბტურებზე, კლი-
 შეების დაგზადება,
 ლინოლიუმზე.

დიდებს უმკვეთებს

ჟურნალ-გაზეთებისათვის

წლიურად 10 მან., ნახევარი წლით—6 მან. ფურის შემთხვევაში ნაწილ-ნაწილ შეიძლება. წლიური ზღის მიმწერი მიიღებენ პრემიას: სარეკლამო პიესების კრებულს «ცხოვრების საჩუკე»-ს 4 წიგნს.

რედაქციის მისამართი: რუსთაველის პრ., № 34

„თეატრი და ცხოვრება“

იოსებ ივიაშვილი.

თეატრი, კომედი, მუსიკა, მხატვრობა, მანდაკმა, სოციალდემოკრატიული სურათები.

დაარსდა 1910 წ.

აკრილის 23-27

გამოცემა 1925 წ.

დღევანდელი მოვლენა

სხვანაირად არ შემიძლიან მოვიხსენიო ის აზვები, რომელიც აკაკის ხსოვნის გარეშე მოხდა.

თუმცა აწ ჩვენი ერის სიამაყის ხსოვნის აღნიშვნისათვის მჭერმეტყველურად აღმუშავენი ისინი, ვისაც ეს ევალეობა, მშრომელმა ხალხმა მიანიჭა შესაფერი პატივი სცა თავის საყვარელ მგოსანს.

„თეატრი და ცხოვრება“-ს რედაქციის თაოსნობით გამართულ საღამოს და შემდეგ მთაწმინდაზე პანაშვიდს აღუარებელი ხალხი დარდისწრო, თუმცა სასტიკი ქარი ჰქროდა.

ეს პანაშვიდი იმით უფრო იყო საყურადღებო, რომ ორატორებად გამოდიოდნენ არა ნაფიცნი ორატორნი, არამედ ხალხის შვილნი, უფრო მეტად მოწაფენი, მოზარდი თაობა და ყველა ერთობიად აღთქმას სდებდა:

— შენს მცნებას სამარადისით გულში ვატარებთ, მას არ გადაუხვევთო!..

ვარდ-ყვავილებით მოიფინა აკაკის საფლავი, ვარდ-ყვავილად დაიცრემლნენ ჩვენი გრძობანი, რომელნიც ათის წლის წინ მთაწმინდის წიაღში ჩასულმა მშენ დღეს აღმოაცენა!..

აკაკის კმეგლისათვის

მაგრამ მართო ცალიერი სიტყვები არა კმარა, მართო ია-ვარდით ვერ მოვიხდით ჩვენს ვალს სულწინათ მგოსნის წინაშე.

ამისთვის საქროა, საქმე და კიდევ საქმე. მისი ძველი უნდა ავგოს მთელმა ხალხმა, მოზარდმა თაობამ, იმ გლეხის ბიჭებმა და მუშის შვილებმა, რომელთაც უკალობდა და უკალობს აკაკის ჩანე, საქართველოს ყოველი კუთხის შვილმა, ყოველი სკოლის მოწაფემ, გლეხმა და მუშამ, მოხელემ და ხელოსანმა—ყველამ, ყველამ—ამ ძველის აგებაში მონაწილეობა უნდა მიიღოს.

და ჩვენი არა ვვარდნი გამოჩნდეს ისეთი გარეშარი; ისეთი შუუგნებელი, რომ ამ სიამაყო საქმისათვის თავისი წვლილი არ გაიღოს შეძლებისდაგვარად...

როგორც წინა წომეწმინდაც ვსწორდით, აკაკის სამარის შესახებ საკითხი შარშან გახატულზე აღეძარით (იხ. „თ. და ცხ.“ 1924 წ. № 11). ჟურნალის დროებით

ქემარტად, აკაკიზე გამოქრილი მგოსან ნ. ბარათაშვილის სიტყვები:

„საღამოს ვისთვის ჩავდივარ, რომ დილა უფრო ვაცხოველო!“

აკაკიმ ერის გულში ჯერ კიდევ სიცოცხლეშივე ხელთაუშენელი ძველი აიგო, მაგრამ ეს არა კმარა: სამარეზედ უნდა ავუგოთ ხილული ძეგლი და განსვენებული მგოსნის საკრძაღვი წინაშესაგან დავფიქროთ.

ამის აღთქმა დასვო ახალმა თაობამ—ახალგაზრდობამ, თავისი ორატორების პატივით.

ბნელ სამარეში დაკრძალულა, სულწინათ მგოსანმა თავის ირგვლივ კიდევ ერთხელ შემოიკრება მშრომელი ერის საუკეთესო ნაწილი—მშრომელ ხალხთან ერთად, მოზარდი თაობა—და თვისი მცნებანი ღრმად გულში ჩაუწერა...

თვითველი ია, თვითველი ყვავილი, თვითველი გვირგვინი, რომლებითაც შეამკეს მგოსნის სამარე (და ეს იყო ზღვა ყვავილ-იენისა), თვალნათლევ მეტყველებდნენ მგოსნისადმი ღრმა სიყვარულს, იმ მცნებათა მიღებას, რომელსაც დიდი აკაკი გვიმოძღვრებდა.

ვაშა ამ გრძობას, ვაუმარჯოს ამ მცნებას!

შეჩერების გამო ეს საქმე შეფერხდა. შემოდგომით მოწაფეობა ახმაურდა, აქა-იქ კორტაოდნი თანხაც მოგროვდა, მაგრამ ეს არ კმარა: მთელი თანხა ერთ ადგილს უნდა მოგროვდეს, ვარდა ამისა, უნდა გამოირკვეს და თავი მოეყაროს ყველა იმ თანხას, აქა-იქ ვაჩხირულს, რომელიც დღემდე აკაკის სახელით შეიკრება საჭირო თანხა შესდგეს და საქმესა კდრიით შეეუდგეთ.

ჩვენმა რედაქციამ პირველმა დაიწყო ეს საქმე იმედოვან გეგმებს, მთელი ხალხის, მოზარდი თაობის ხელის გამოწვევით სასურველად დავაგვირგვინოთ.

საქართველოს მშრომელი ხალხი, მოწაფეობი, ახალგაზრდობი, აკაკის ძველი თქვენის საყურადობი, ძალი ნით უნდა აიგოს!

აი, ჩვენი მოწოდება საქმით გვიჩვენეთ გულწრფელობა და სიყვარული თქვენი უდიდესი მოძვირის, წინასწარმითხრობისა და მამაცობის.

მწიფე მამაცაფრილი

აკაკი ფერეთელის „შეშინებული“

ქართველ მგოსანთა პანთეონში მუდამ იბრწყინავს ქალაქის შეშინებული სათნო სახე აკაკი ფერეთელის მუდამ მხიარული, დაუღალავი ახალგაზრდა სულით.

„ხალხის გულის შესაიდუმლემ“ ხალხისავე სული ჩამოქნა თავის უკვდავ ლექსებში, რისთვისაც მას „ქართველი ერის სულის მოქანდაკე“ უწოდეს.

ის არ არის ლეითი მოვლინებული „წინამძღვარი ერისა“, „შუა-აკაკი უბრალო“, ის მხოლოდ „გარემოების საყვირია“:

„მის გული სარკედ ქცეული ბუნების ნათახელია, მხოლოდ მის სახეს გიჭვენებთ, რასაც შიგ ჩაუხედია ენაც მას ამბობს, რაც სმენას ხალხისგან გაუგონია ან თვალს უნახავს, ან ჭკუას გაუზომ-აუწონია!“

რა გარემოებას ყვიროდა ასე დაღინებით აკაკის მუშა?

ეს იყო XIX ს. მეორე ნახევარი. ეს ის დრო იყო, როდესაც ქართული ენა ძალღის ენად იწოდებოდა, როდესაც რუსეთის თვითმპყრობლობა ვანდალობდა საქართველოში, როდესაც თვით ქართველი ქალბები ამგვარად მჭერმეტყველობდნენ:

„რის ქართველობა, რა ქართველობა, ვითომ რას გვავენებს უცხო ტომობა?“

როდესაც ქულაჯაში ჩაქეული გიორგი ერისთავი გრიბოედოვის ქორწილში არ შეუშვეს.

ასეთი დამცირებელი,

„ძველი ტურფა დღეს მკვდარივით მიწიარი, ფეხშიშველი, თავზედ ლეჩაქ-ახილი“

სამშობლო თავის სატრფოდ დასახა მგოსანმა და გატაცებრი მარცვლავს თავის გულის თქმას:

„თავი ტარიელ მაგონია, ოცნებით გარემოცულსა;

ვუზნობ ფრიდონს და ავთანდილს, მხარი მხარს მივცეთ, ხელი ხელს ნესტან დარეჯან ქაჯებს ყავს მოელის ტურფა გამოიხსნელს.“

მგოსანი ხედავს საშინელ რაიფს, რომელიც ვარდებით ეკალში იტყუებს მის სატრფო-სათავყანოს:

„ . . . ზედ შედგება ფეხით, დაიმონებს, ცრემლებს აღენს, ლეჩაქს მოხდის, გააშოშვლებს, ბანჯს შეასმევს, დააძინებს, გამოუზრდის მონად შეილეებს და თვითონვე მას დასცინებს.“

სულის ფანჯრით ხედავს ის სატრფოს გულუბ-ყვრილობას და ემუდარება:

„ ქინძარში ნუ ვარდები: ნუ გგონია მანდ ია და ვარდები,

შეიბრაღე თავი შენი, იცოდე— მაც შარბათში საწამლეხ, სეამ იცოდე“.

მაგრამ:

„მოხიბლულა, შემცდარია, ის არი. ალერსით მთვრალს ვერ უხილავს ისარი“

სიცოცხლე-მიზამებული მგოსანი მტრის ხელში მკედრად სივლის სატრფო-სამშობლოს და გახილებული დაქეტბ მის საფლავს. ლექსი „სულთაო“— მისი პოეზიის შედევრია; აქ გადაშლილია მთელი გრძნობა მოფანქვალე გულის, ალერსის კრიალსანი..

ის ეძებს სატრფოს ვარდის სურნელემაში, ბულბუ-ლის პანგებზე, ვარსკვლავის ციციკში.

გრძნობით გადადულეებული, სიამით დაყუჩებული გულით ის ამბობს:

„ბულბულს ყურს ვუგდებ, ვარდს ვუნოსავ, ვარსკვლავს მიყურებ ლხენითა და რასაცა ვგრძნობ შე იმ დროს, ვერ გამოიშთქვამს ენითა.“

მისი ფიქრი ეხვევა საღამურის თმუცა მწარე, მაგრამ მინც მშობლოურ მოთქმა, ვით ძა—ძმას; მის სევდის ჰანგებს ეძებს ის, რომ მათ შორის მყოფ „ქართველს გული გაუხარონ“.

საღამურის ამ მწარე ზუზუნში ის მხოლოდ ერთის ოცნებით სცოცხლობს:

ისტორიულად საქართველო ანთეოსია, რომელიც ბრძოლაში მიწაზე დაქემით მეტ ნერვას იძენდა მშობელი მიწისაგან და ახალის ძალით სდგებოდა საბრძოლველად.

აკაკის სწამდა ეს ახალი ძალა, სწამდა მას, რომ

„მოვა დრო და თავს აიშვებს, იმ ჯაჭვს გასწყვეტს გმირთა-გმირი“.

სწამდა ეს მთელი თავისი გრძნობის სიძლიერით და მისი მწე სული მიჰქრის „აღმართ-აღმართ“, რომ იქ, ნეტარების მწვერვალზე დასტკვებს გაზაფხულის სიამით, ნახოს „ქორწილი ზუნების“, გაიგონოს მის ძლევა-მოსილი „მაყრული“.

მხოლოდ ეშინია მას, რომ ვერ გასწყვეტს ის ტარიელობას, რომ სუსტია ის ძლიერ რაიფის წინაშე, მაგრამ მინც არ ჰკარავს მაიცოცხლებელ იმდეს:

„რისთვის დავკარგო იმედი? გმირს წინაშედვის ყოველთვის უძლეური წინამორბედი;

არა! აჰყავედეს იმედი, გულს ვერ გამოტებს ქალარა!

გმირებს უზახის, უყვიის ჩემი დაფი და ნაოთა!“

„ნესტან-დარეჯანი“ ცხრა კლიტულში დამწყვედულე განთავისუფლებდა, დაიბრუნებს სილოდეს, დაიკავებს ლირსეულ ადგილს!

ჯერ კი მგოსანი ამხნვეებს ძვირფას ქართველებს:

„პატიოსან ლაიბს რით სჯობს გამიღიერებული იულაშ“

ღე, გავლარობდეთ, დაგუსტდეთ, მაგრამ რწმენა მზან მამგოსანდმი და დიდსულობა უნდა შევიწარჩუნოთ, რადგანც

*) „თეატრი და ცნობიერება“-ს თარსნობით აკაკის ხსოვნის აღსანიშნავად გამართულ საღამოზე წარმოდგენილი მცირე თეატრში აპიოლის 6.

„არ მომკვდარა, მხოლოდ სძინავს და ისევ გაიღვიძებს.“—

სუკეძის მისი მკვეთრი, მაგარი სიტყვები, „ნესტან-დარეჯანი“ გამოსხნა კი შესაძლებელია მხოლოდ საერთო თანხმობით.

არ არსებობს ქართლი, კახეთი, ან იმერეთი! არსებობს მხოლოდ ქართველი ერი, ერთსულოვანი, მჭიდროდ შეკავშირებული, ერთის მიზნით აღტყინებული ქართველობა.

„ერთობა ჩვენთვის ტახტია, მტრებისთვის სახრჩობელია!“

გვასწავლის აკაკი.

მარტვი ვასაგები ენით, სასიმღერო ტონზე დაწერილი ლექსით სასიქადალო მცნებებს აწვევებს ის ქართველი ხალხის სულზე:

„ჩანგური საქართველოა, სიმები ჩვენ ვართ ყველაო სხვა და სხვა კუთხის მცხოვრებნი; ოდილა-დელა-დელაო! ერთი მათგანიც რომ გაწყდეს, მაშინვე უნდა შევლოა, რომ არ გაფუჭდეს ჩანგური, ოდილა-დელა-დელაო!“

მისი მუზა არ არის ამაყი, ზემდგომი, ის სწერს ხალხისთვის, ხალხური ენით! ამისათვისაც არის, რომ მიწის მუშა დალიდინებს მის ლექსებს და პოულობს მათში მშობლიურ ხაზებს.

აკაკის იდეა სამშობლოს შესახებ ბევრს ისე წარმოუდგენია, რომ მისი იდეალია ძველი, ფეოდალური საქართველო. ეს არ არის მართალი! აკაკის იდეალი—ცოტნე თუმცა დადიანი და თორნიკე—ერისთავი, მაგრამ მათი მიზანი ხომ აკაკის მიზანია, —მის სატრფო-სამშობლოს კერაზე თავისუფლების წმიდა ცეცხლის შენახვა. მისი სატრფო კი—მშრომელი ხალხის ქვეყანაა.

მშრომელი ხალხის გათვითცნობიერება—ქვეყნის აყვავებაა.

ის ეუბნება გლეხის შვილს:

„მამ ნუ გძინავს, გაიღვიძე! იცან ქვეყანაო! შენც შეიტყუე ამა სოფლის ცრუ გამოცანაო!“

აკაკი ხედავს და გოძონძის გამეფებულ უსამართლობას, ჩაგვრას და დევნას, უმე მდღეობათან მშრომელი ხალხის გაყვლეფას, მაგრამ ის არ ამწვავებს კლასობრივ განუთქილებას, არამედ გვიმოძღვრებს საერთო ძალით უსამართლობის მოსპობას, გათანასწორებას და საერთო მიზნისათვის ბრძოლას.

ამაში არ უნდა უტყინოთ აკაკის: ის შიშობს, რომ შინაგნა განუთქილებამ არ დაახიანოს საერთო მიზანი—ქართველი ერის გათვითცნობიერება.

ვარდა ამისა, აჟ მნიშვნელოვანია და ძვირფასი ჩვენთვის არა ვაზ, არამედ მისი იდეა და მიზანი, იდეა.

ერთ საუბარში ის მიანც ამბობს:

„ხალხის საქმეს—ხალხისავე შეილება უნდა უტირისუფლონ... ხალხის ენით მხოლოდ ხალხის შეილება დიდი პაპარა ებნენო!“..

1903 წ. ის გულწრფელად ეგებება მშრომელი ხალხის აღდგენის ცდას, კმაყოფილებით ამბობს:

„ვერ შეჩერებს ძალად ზამთარი ჩოკა ვაზაუზულს კარი ეგება“ და აღფრთოვანებული იძიბის.

„ხალხი აღელდა! ვაზა მის ლეღას!“

ამიტომაც არის, რომ ქართველი გლეხისათვის ძვირფასია მოხუც ავაკში—ქართველი ავაკი, განხორციელებული მამულიშვილობა. მის სიკვდილის დღეებში გამოკვეყნებული იყო წერილი—„გლეხის გოდება“, სადაც გლეხი მოზღვაებულ გრძნობას ფურცლავს და უწოდებს მგონას „დიად მასწავლებელს“, „ლიტერატურის არშისა“, „ეროვნების ბურჯს“, „გენიოს ამირანს“.

„ბევრს სიბნელეში შევირა მისი სხივები“, სწერს გლეხი: „ბევრი დაკარგული ინსტიტუტი აამოძრავა და გაავიდა მისმა სხივებმა და ახლა კი... ახლა... ამ შებნეულ ხანას?—ამ სასოწარკვეთილ კითხვაზე პასუხს ვერ პოულობს „ხალხის შვილი“ და ისევ ვულგარული ენით ამბობს: „დაეკარგეთ ჩვენი ენის მშობელი—ქუჩუმი—დიდი მასწავლებელი... დაერჩით ცხოვრების ბრძოლის ნაშეზღდ გარაყუელი ობლები და ვინდაა ჩვენი პატრინი?“

ამ იმ ფაქტზე ბუნების შვეით უფალობს აკაკი, მითერს ეტრფის, მათი სამშობლოა—მისი სამშობლო, მრავალტანჯული „ნესტან-დარეჯანი“.

აკაკის მიული ცხოვრების შინაარსს შეადგენს სამშობლო, მისი წმიდა გრძნობა: თით ქალიც იმდენად საფასურია, რამდენადაც ის მას მოაგონებს სამშობლოს.

მას იზიდავს არა სახე, რომლის მშვენიება თვლის სტრის და გულს იტაკებებს, არამედ სახე, რომელსაც აზის „აღმგზნება ბეჭეტი სამშობლოს სიყვარულისა“.

ის ეძებს ქალში ქართველ დედას, ძველი სულის შარბებელს, და პოულობს მხოლოდ რუსთველისებურ ფატმას, დიას, და თუ თუ იოვის თავის იდეალს, სიხარულით მიამართავს მას:

„შენ მეკრდს ვემთხვო მაქვს მე სურვილი, თეთრი რომ არის მისთვის კი არა, არა... მისთვის რომ მამულის შვილი, ქეშარიტ დედას მე გულში გეპყრა!“

აკაკის დრამატურგია და პოემებიც—სამშობლოს იდეალიზაციაა:

„პატარა კახი“, „კულდრ-ხანუშ“, „თამარ ცხვირი“, „თორნიკ ერისთავი“, „პარატ დიდი“,—აქ ჩვენ გხვდებით ძველ წინაპართა საქართველოს, ბრწყინვალე შარვანდლით მოსილს.

მისი სატირაც—ფურტარის შხამიანი ნესტარი უმთავრესად მიმართულია იმ ელემენტებისადმი, რომლებიც შეურაცხყოფენ მის ქართველურ გრძნობას:

ის ხსნის ნიღბს კრუ პატრიოტებს და უმტიკიებს საზოგადოებას, რომ სირცხვილი პატრიოტიზმის გაგება „მრავალ-ჟამიერის“ სიმღერად.

მისი არაკები — ეს კრილოვის და ლაფონტენის არაკებაა, ქართული სულთ ჩამოქნალი, მისი ლეიტ-მოტივით ამეტყველებული.

აკაკის დრამ პატრიოტიზმი მით უფრო უწყველო და პატრესაცემია, რომ ის აკაკის გაგებაში არ გადადის ვიწრო შოვინიზმში:

„იმას არ ეთქმის „ადამიანი“, ვინც აღიარებს მარტო თავის ერს და სხვა ტომებს კი ისე უყურებს ჩაისყალპავად, როგორც მტერი მტერს“.

ამბობს ის.

ნაციონალური თვითშეგნება აძლევს საშუალებას ერს სხვა ერის გვერდში ამოღობისას. უსახო ერი—და-

კ მ ნ ც მ რ ბ ი

I

განყოფილება

- 1. ალილო (შეგნით კახეთისა).
- 2. მივალ მაგარამ.
- 3. დელა (ნემენსკური ხმა).
- 4. გახაფხული.
- 5. ნეტავი, გოგოვ, შე და შენ.

II

- 1. მუშური მარში.
- 2. საქართველოს დედოფალი.
- 3. გიეი ვანო (სლოვინური ხმა).
- 4. ხეე-ხეე თონა.
- 5. ქალო, ერთი ეს მითხარო.

III

- 1. ურმული გარე-კახეთისა და ქვემო-ქართლისა.
- 2. ხასანბეგური გადაღებული ბენაშვილის მიერ.
- 3. ცრემლი ბურჯანაძის ლოლოთი (ნემენსკური ხმა).

6 ა ი

ზაქარია ფალიაშვილი

(ბიოგრაფიული ცნობები)

კვირას, აპრილის 12-ს, სახელმწიფო საოპერო თეატრში გადახდილ იქნა ზაქარია ფალიაშვილის 30 წ. მოღვაწეობის იუბილე.

ზ. ფალიაშვილი დაიბადა ქ. ქუთაისში, ღარიბსა და ზღვირულად დედ-მამის ოჯახში. თუმცა ზაქარიას ნივთიერად ხელმოკლე დედმამის ოჯახში არ მოვაზოგებოდა არც ერთი სამუსიკო საკრავი, თვით ზაქარიას და მის დანარჩენ და-ძმას ბუნებით მუსიკალური ნიჭი დაჰყავთ, რაც აიხსნება კათოლიკური ეკლესიის გავლენით, ვინაიდან ორლანოს ნაზი ხმები ატკობენ და ანვითარებენ სმენას. ჯერ ისევე ბავშვობისას უფროსი ძმის ვანოს (ამ ეპოქაზე სახელმწიფო ოპერის დირიჟორი) გავლენით ზაქარიას აღდგრა სიყვარული და მისწრაფება მუსიკისადმი.

1887 წ. ტფილისის ქართველ კათოლიკეთა მკლესიის წინამძღოლმა პატრ ხითათრიშვილმა ორივე ძმა-ვანო და ზაქარია — ტფილისს მოიწვია, პირველი — ორლანოზე და მკვრელად, მეორე — მის თანაშემწედ და მგალობლად.

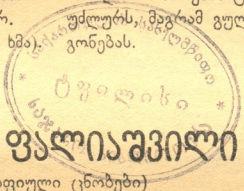
1892 წ. შევიდა ტფ. სამუსიკო სასწავლებელში, რომელიც 1899 წ. დაათვა (თორილისა და ვოლტორინის სპეციალური კლასები). ერთი წლის შემდეგ, ქართველ საზოგადოების დახმარებით, გაემგზავრა მოსკოვის კონსერვატორიაში, რომელიც დაამთავრა 1903 წ. (სპეციალური კურსი კომპოზიციის თეორიისა, ცნობილ თეორეტრიკ ტანნევის ხელმძღვანელობით). იმავე წელს დაბრუნდა სამშობლოში და პედაგოგიური მოღვაწეობა დაიწყო სათ. - აზნ. გიმნაზიაში (სიმღერა-გალობის მასწავლებლად) და ტფ. სამუსიკო (ეხლანდელ კონსერვატორია) სკოლაში. აქ დაჰყო 21 წ. მასწავლებლად, ინსპექტორად, და რექტორად.

ქართულ მუსიკის ასპარეზზე მოღვაწეობა დაიწყო 189 წლიდან. ჯერ ისევე სამუსიკო სკოლის მოწვევით გამოდიოდა ქართულ კონცერტებში ნაძალადევის რკინის გზის მუშათა თეატრში, ავქალის აუდიტორიაში და სხ.

4. აფხაზური.
5. მუმილი მუხისა მხედრული მარში.
წარსულს მივაყვრათ თვალნი, იქ ვეძიოთ ჯილადადმულნი თავდადებულნი მოღვაწენი.
ბერეს, ბერეს შეგვხედებით ამ ძებნაში პატიოსანი გრძობით ვატყუდვალს, მამულის, სამშობლოს სიყვარულით აღსავსე ვალს, დარბეულ-აოხრებულ არე-მარის მოზარეს, ღირსება-აყრილი ხალხისთვის მუდამ ეამს მგლოვიატეს.

ერთი ასეთთავანი იყო ლადო აღნიაშვილი, ერთის შეხედვით პატარა ფიგურა, მაგრამ ნამდვილად დიდი კაცი, დიდი მოამაგე, დიდი ეროვნული საქმისა და იდეის მზილავი.

10 აპრილს ა. წ. შესრულდება ოცი წელი ამ პატიოსანი და უნაგარო მამულიშვილის გარდაცვალებისა, რომლის ხსენებასაც მიუძღვნენ მოწიწებით ამ ჩემს უძლურს, მაგრამ გულმხურვალე გრძობით აღსავსე მოგონებას.

სისტემატიურად მონაწილეობდა წ. კ. გ. ს-ის საქველმოქმედო კონცერტებში და სხ. აგრეთვე მხურვალე მონაწილეობას იღებდა ხარკოვში, კიევიში თუ სხვ. სტუდენტების ქართულ საღამოებში.

მოსკოვიდან ჩამოსვლისთანავე შეუდგა ქართულ სიმღერების ადგილობრივ შესწავლას, 15 წ. განმავლობაში რამდენჯერმე შეომიარა საქართველოს ყველა კუთხე კახეთიდან მოყოლებული მიუდგომელ სენათამდე. შეგროვილი და ჩაწერილი აქვს ფონოგრაფის საშუალებით მრავალი სიმღერა-სავალობელი, რომლის მეცირედენი ნაწილი რამდენიმე კრებულას სახით გამოცემულია ფილარმონიულ საზოგადოების მიერ, რომლის დამაარსებლადაც ითვლება იგი.

აღსანიშნავია ის დიდი სიფრთხილე, რომლითაც ზაქარია მიუდგა ამ შეგროვილ უამრავ მასალის შემუშავებას და საეცარტურულ ფორმებში ჩამოყალიბებას. მხოლოდ დიდი მისი შესწავლისა და დაკვირვების შემდეგ აგებდა ხელი მოეკიდა ისეთ რთულ და უზმალვს ფორმის შემოქმედებისათვის, როგორიცაა ოპერა.

მრავალ ვოკალურ, ინსტრუმენტალურ ნაწარმოებთან და საეცარტო საგალობელთან გარდა, ზ. ფალიაშვილმა შექმნა ყველა ქართველისათვის კარგად ცნობილი ოპერები: „აბესალომი“ და „დაისი“ და „დაისი“.

„აბესალომი“-ს წერას შეუდგა 1903 და მხოლოდ 1918 დაამთავრა, „დაისი“ დაწერილია 1920-1924 წ. ამ ეპოქად სწერს ახალ ოპერას ა. შინშიაშვილის „ლატავრა“-ს სიუჟეტზე.

რესპუბლიკის მთავრობამ მინიჭა სახალხო არტისტის წოდება. ზაქარია ძალდონით სავსეა. იმედი უნდა ვიკონიოთ, რომ მისი უხვად დაჯილდოვებული, ენერჯითი და მუყაითობით აღსავსე ბუნება, ქართველ ერის სასიხარულოდ და საამაყოდ, ჯერ კიდევ მრავალ ნაწარმოებს მოგვცემს.

ა ვ ა დ მ ყ ო ფ ი ს ფ ი ქ რ ე ზ ი

არაზინდო

(ძენად იოსებ იმედაშვილს)

შავ-ბნელი ფიჭვებით ვაწამებელი სული, სამოთხის კუთხეში მომწყვდილული...

დავრდომილი ავადმყოფი შვიტყერის კეკლუც ეზოს, მორთულს ფერადი ვარდებით და მათ ირგვლივ დარაჯად მყოფ თვალ-შუქდენელ ფიჭვებს, მაცოცხლებელთ თავისი განუზომელად მაცოცხლებელი სუნწელებით.

მეურნავა ძალით იწყვეს თავისკენ ამ უბედურ ადამიანს, სულ ჩასჩურჩულებს მომავალი ბედნიერების იმედს, მაგრამ უბედურ, ტანჯულ ობოლ სულს არა აქვს ხსნის იმედი, რადგან იგი შეუპოვობლია განუჯურავი სენით.

დაღამდა. ბნელმა მოიცვა ტყე. გაიარა ცოტა ხან-მაც და სერხედ, ფიჭვნარში, შემოიჭრა მთვარის ნათელი სხივებმა...

და გაულს ჩამეშუტა რწმენა სიცოცლის განახლებისა: მაშ ღამე ვაივლის და გათენდება...

და მიეცა შეება დაავადმყოფებულ სულს,—ოქროს სხივისანი მზე გადმოავებდავს...

13/IX არაზინდო.

ნაზი სული

(გ. მ. სებასტიანოსი)

იყო ადამიანის ნაშთი, რომელიც... ყოველ წუთს დაჰხარდა კეკლუც ვარდებს, თავისი უმანკოებით რომ გულს და სულს უტკობდნენ. შეებას პპობდა მერცხლების ტიკტიკში, რომელიც უგალობდნენ სამოთხის ქვეყნის სიმშენიერებზე, სადაც შეიძლება უმანკოთათვის სუნთქვა და ცხოვრება...

მაგრამ უბეზი ადამიანის ტლანქი ხელი შეეხო მას ნაადრევად და დააზრო ნაზი ყვავილი...

ირგვლივ ყოველივე ხარობს, ხოლო ნაზი სული კი იღუპულ ჰგოდებს და კვენისს ამა ქვეყნის ამოღებაზე.

14/IX არაზინდო.

იველი

(ა. ფოფხაძეს)

გრძნული ასული, ბურუსით მოკული, მწარე ფიჭვებით შეპოვობილი, გაპყურებს შორს მორთუბულ ცას. ნისლემა მოიცვა მაღალი მთები და მასთან ერთად ასულის სულიც...

სუქეს, ჰუჭებს, არე-მარეს უქადის შთანთქმს და მასთან ერთად უმედიო ასულს სისოს უჯვით.

მაგრამ გადაიარა ღრუბელმა, იჭექა, თან მოჰყვა გაზაფხულის აქუთუნა წვიმა და მალე მზემც პირი დაიბანა.

15/IX არაზინდო.

თიშარ ც—ძი

! * !

(ეს შენა, გრ. ვენაძეს)

მე მიფრა მაწოდეს... მე ვიყავ მიფრა იმ შუალამისას, როდესაც მარტოდ მივექანებოდი ცეცხლის რაშზე ჩემის მახვილით.

გაქანება ჩემი იყო შეუზღუდველი და ოცნება მიუღწეველ უსახურებებს...

შენი შეხედრა იყო სასტიკი და უცარი... შენ ჩემს წინ მოქუშული იდეგა და ვნებიაობით აცეცხლებული შენი თვალები სასტიკ ბრძანებით მიხლავდებოდა...

მე კი შენს წინ... ახეწილი ქალი... პროფილით ვიდგე და შენ გელოდი...

შენ ჩემი მოსვლა ბოროტებით დაიმსახურე... ლურჯ-ვერ სასმელით აესკებოდი თასი გამომიწოდე და ნელს ხნით ჩემად მიიხარო:

შენი აქ მოსვლის—ჩემი შვიტყობის... მე დაგვიბოდე ტუბით სასმელი... სასმელი იტირა... სიღრა სასმელი... ხელი მოვიკიდე თასსა აესებულს... ბაგემ მიიღო სულ ერთიანად...

მოულოდნელად ვადიხარხარე შენ გესლიანად... სიღრა კი არა! ლაქუსი—ლაქუსი დაგაღვენიე...

რაზე? რისთვის? მე შენთან მოველე, რომ შენ მენახე.. და იმის ნაცვლად რომ შენ მოგედებოდა გრძნობისა ცეცხლი, მომწამდე? განა არ იცო, რომ მიფრა არ მოკვდება? ის არ მოკვდება... ის ათასჯერ მოვა ამ ქვეყნებზე შენს დასაფერვლად... მხოლოდ შენს... შენ ჩემო გიჟო... მე შენ მოვიდნენი გრძობის სანაცვლოდ მაღალ ემაფობს... და მე კი ვაგაქანებ ჩემს ვახელბებულ რაშს, ჩემის მახვილით... და მე ვიპოვი ცეცხლის ქვეყანას, სადაც მხოლოდ წვაა.. წვაა მიელი სხეულის... და მე მივფრინავ კვლავ გამარჯვებით,—

მე მხის ასული ტყის ფერია და მიფრა ღმერთი.

* *

განმარტობისათვის

მითქმა მოთქმისა და შეცდომის თავიდან ასაცილებლად ვბეჭდავთ ჩვენს პირველ წერილს, რომელიც აკაკის შესახებ ჩვენ ჯერ კიდევ მარშან—1924 წ. დაბეჭდეთო. ის, ეს წერილია:

„ხად არის... აპაკის საზღაბი“

ენტავ თუ მიანებს კიდევ ვინმე, სად არის დაკრძალული მშობელი ერის მოზარე წინასწარმეტყველი აკაკი?

მთაწმინდის კალთა, მამადავითის კიდე, სადაც აკაკის ნეშტი განისვენებს, იფხვინებს; სამარეს ღორღი ჰსილავს; ცოტა ხანიც და სულ მთლად წინაშეება.

ნუ თუ იმოდენ მოვალეობის გრძნობას მაინც ვერ გამოვიჩინე, როდენსაც უბრალო გლეხი ირენს თავის მამის მიმართ—სამარეს ღორღი ძველით შეუქმობს, მოაჯირის შემოავლებს ან ქვას დაადებს.

და მთელი ერის მამს განა ასე მივიწყება შეჭყერის? თუ მის ნაწარმოებთ ვინმე დაეპატრონა და ერთ პოემასაც არ გაიმეტებს, რომ ამით შევეწყობა სამარე, ნუ თუ აკაკის იმდენი პატივისცემული აღაზინე გამოუჩნდება, წვლილი გამოიღოს თავისი სახელოვანი მოციქულ-მოძღვრის სამარის გასაპატოსნებლად.

საქიარა სულ უბრალო; რამდენიმე არ მინი კედელი, რათა ღორღის დენა შემავაროს, სამარე გამშენიერდეს და ადლმით (ბიუსტი) შეიმკოს.

საქიარა დროით მივხვდით ამ საქმეს, თორემ ექნება შეძლება თაობამ ამოაკენეს:

აკაკის საფლავს ვეძებდი

„გრ ვანს—დაკარგულიყო. გულამაყენილი ესტიროდი, სადა ხარ ჩემო სულიყო“

იოსებ არიშათიელი

დანიალა „შრიკა“

დანიალა „შრიკა“
ჩემში ვინ გაურია?
ღვინო დაუღვია—
გაქართველებულია.

მგონი ასე მღერის თვით დანიალა თავის თავზე და ეს ხუმრობა მისი სახელის გარშემო შექმნილი ამტკიცებს მის პოპულიარობას, რადგან, როდესაც ეს ლექსი დაიმღერება, ყველას ყურში ჩაეხმის დანიალას გამყვიანი ხმა, გამძლე და დაუღალავი მოუწყწირად, იმერულით მოკრიმანტულე. ეს მაშინაც, როცა თვით დანიალა არ არის მომღერალთა შორის.

ისე კი ვინ არ იცნობს დანიალას განსაკუთრებით დასავლეთ საქართველოში. რომელი ქორწილია, რომელი ღვინა სოფლად თუ ქალაქად, დანიალა არ ენახოს, დანიალასთან „დრო არ გაეტარებინოს“ და სიამოვნება არ ეგრძნოს,

რადგანაც დანიალა მღერის მას, რასაც მღერის თვით ხალხი, სულ ერთია ეს ევროპულით არის შეფერადებული თუ პირდაპირ ქართულ კულტურულ გემოვნების ნატეხია.

და მუდამ მღერის მას, რაც ამ ვამად ამღერებს ხალხს. ამიტომაც ამ ხალხს უყვარს თავისი „გამომქმელი“ და დანიალას არ ივიწყებს. ისე უყვარს, რომ ღვინის მეტს არას აკადრებს,

სიმღერის გარდა არაფერს შეებდავს. და ეს თითქო წვრილმანიც უთუოდ მაჩვენებელია ჩვენი დიდი ამბის,

რომ საქართველოში ებრაელი მუდამ გრძობდა თავს მოყვარეთ, რომ ქართველი და ებრაელი მუდამ ვამ შეთვისებულნი იყვნენ.

ეს კი ხდება უშუალოდ და... ამის სასიამოვნო ექსპერიმენტი დანიალას გარშემოც ხდება.

და უთუოდ ამ სფეროშიც დანიალა პირველი მეოცხალი, რომლის შემდეგ მე გრძნობ, მე ვხედავ მოდის მთელი გუნდი ებრაელობა სასიამოვნო, საჭირო და ღირებულ მოღვაწეთა სახით.

ისინი უთუოდ მოვლენ და მოდიან მეცნიერული იარაღით, ხელოვნების სამსახურით.

ეს იქმნება დიდი შენაკადი. დანიალამ დაიწყო სიმღერით, მან თავისი შესაძლებლობით მოიტანა მშვენიერი ყვეალები სიყვარულსა.

ჩვენც უმღერით მას ქართული, გრძელი და მძლავრი „მადლობელი ვართ!“

ბ. ჩუბინიძე

განმარტოების ნატახები

საუხალი დედა

ვერის დაღმართზედ გინახავთ ყველას: მშვიერი დედა გროშებს თხოულობს. (გულ-ქვა-რეგვენი იტებაეს ხველას) და თანაგრძნობას ვერსად პოულობს.

სატვიგოს დახლზედ არღანი კივის. შვილმა გაჰყიდა დედის ნაშუსი. მეთევზეს მუდამ გემო აქვს პირის: ჩანგალს მოეღო ქალის სამოსი.

მოხატიალე ოჯახი

აგერ, ეზოში ამუსიკდა მთელი ოჯახი: ცოლი—დაირით, ქმარი—ძველი ვიოლინოთი, ხუთი წლის გოგო ცეკვავს როგორც მანქანის ჩარხი. თერება პოეტტი, მუსიკოსი, სურათის ლითიცი. ამ შწარე დრამის ნათესავი იქინის ხარხად. შორეული კი მთეარესავით სევდიანდება. ოხ, ტენიციგობა დიდხანანი იდგომებს ალბად და გათენება ღვითურ ცეცხლით დაგვიანდება!..

გრიბალი და მახინაე

ამოვარდა გრიგალი როგორც ტენის ანთება. გაიცრიცა იღბალი და ჩაჰქრა ანათება. — მუმე დაადნო ბორკილი! — მოგვითხრობს მატინე: ძმა ფლიდი და ორიბი ომერთო გაატალიე. ჩემი სულის საფარი არის თრითლის მორევი. მოვა ანდუყადარი და მას ვემაბორები.

ვალენტინა

მიორკი დაკითხუვილს

იცის პარტერმა გაფითრება და ჟრუნტელი, როცა შენს ბაგეს ვენიბანი მოსწყდება ბგერა; დასეტყავს გულებს, ათრითოლებულთა ცეცხლის ფანტელი, როცა რამისკენ გადმოისერი ანთებულ მზერას.

ვიცი მორელოს სიყვარული რომ თვალს გისციელებს: შენ უტხო წუთში ამოიკან ის კეთროვანში. დაიტყვ გულში ათითათს შხამიან გველებს, რომ დაუშხადო მას ღალატში ბნელი ოვენში.

დაიწვის ენება; და ფერფლივით დარჩები ცივი, როს აორითონდება კული ებში სუნთქვა ამწვარი. ჩამოჭრავს გულში უკანასკნელ რეზონანსივით სიტყვა: „მორელო“ განშორების მწუხარე შარით.

მარტო მირელი

ახალგაზრდა ქართველი მომღერალი ქალი, რომელსაც ამ ფამად ისეთი ბედნიეწვია, რომ მოხედა მოსკოვში სტანი-სლავსკის სამუსიკო სტუდიაში, სადაც მხოლოდ უნიჰეირესნი და რჩეულები სწავლობენ ხოლმე. ჩენნი მთავრობაც შეპირებულია, რომ ამ ქალს სტიპენდიას დაუნიშნავს.

აპაქის დაუბეჭდავი ლექსები*)

ტიალიმა წუთისოფელმან
ნაღველი დამალევიან;
არც მომკლა, არც დამარჩინა,
არც სული დამალევიან.

ცრემლი რომ მარჩობს, ვიციანი,
ჩემი პირბადე ის არი.
სხვას ხელთ რათ მივცე ჯირითად
ჩემი გულისა ისარი?

ჩემი ეკალი სხვისათვის
ია არის და ვარდები.
თავო ნუ ეძებ თანამგრძობს;
სისულელეში ვარდები.

სჯობს, ისევ წუთისოფელმან
ნაღველი დამალევიანოს:
არც მომკლას, არც დამარჩინოს,
არც სული დამალევიანოს!

მტერო, დამგრე? არ ესტირი!
ტირილი დიაცთ წესია!
ბევრჯელ ვყოფილვარ ამ დღემი
და არც კი დამიკენესია!
მაცადე! მეცა გაემართო
ჩახახი ცეკხლის მკვესია,—
სულ წმინდათ შოგამევიენედ,
რაც ჩენშა დაგიტესია!*)

1887 წ.

მ. გუგუშვილი

საკაპის თვისი

განვლო სწორედ ათმა წელმა,
რომ არა გვეყავს ჩვენ აკაკი;
აღარ ისმის მის სიმთ ჟღერა,
ვით ჩანჩქერის კლდით რაკაკიაკი.

თუმც მოგვმორდა ხორციელად,
სული აქვე დანავარდობს;
სახელი და სახე მისი
თვალ-წინ გვიდვას, ია-ვარდობს.

მოყვარული, მოცინარი,
გადმოგვეყურებს ის მთა-წმინდით;
ხელთ უპყრია თვია ქნარი,
და გვილოცას გულით წმინდით,

რომ ქართველნი ისევ დავრჩით
და მკლავ-გმაგრობთ ძველებურად.
საუქუნო ქირს გადავჩრათ;
ძმებთანა ვართ ისევ ძმურად.

და ამ სახით ჩვენ წინ ვივლით;
ბევრ სიმწელებს გადავლახავთ,
მოციშუშებთ ძველთა ტკივილთ,
ახალ მიხნებს დავისახავთ.

ჩენი ბედის ძიებაში
ლაშვარდ გვიძღვის მისი მადლი.
ჩენც მივეძღვნათ მას ფეშქაში:
დავაფასოთ მსი ღვაწლი.

სად დავფარეთ შავი მიწით,
ტიტველია ის სამარე.
იზრუკება დღისით—შუისით,
იცრემლება მისთვის მთვარე.

და ჩვენ გემართებს ერთ-ღროულად
მოვიტანოთ ჩენნი წვლილი
და შევამკოთ ღირსეულად
ის სულმნათი და მარტივლი...

აპრილის 6.

*) ეს ლექსი სულწინათ მკლავან დაუწერია მცხოვან მსახიობ-ქალის ქეთო ანდრონიკაშვილისათვის სასიმღეროდ და მისთვისვე მიუძღვნია. ჩავიწყრეთ ზეპირად. თუ ვისმე გგვრდება დაბეჭდილი ან დღიანი, მოგაწოდოს.

*) ეს ლექსი ამოღებულია ალ. ჯაფარიძის დაუბეჭდავ ლექსების იმ რევილიდან, რომელიც გვინება—ანგერის სახალხო მოსამართლემ მიხეილ ქურციკიმ შემოგვზავნა თავის მეგობარს დ. თურ-დასობარელს. დანარჩენ ლექსებსაც მოკლე ხანში გამოვაქვეყნებთ.

ქართულ მოღვაწეთა წარჩილები

ამითი კვლავ ვიწყებთ ქართველ მოღვაწეთა კერძო წერილების გამოქვეყნებას. ასეთ წერილებს ჩვენი საზოგადოებრივ განვითარება-წინსვლის ისტორიისთვის დიდი მნიშვნელობა აქვს. ამიტომ ყველას ვთხოვთ, ვისაც კი მოეპოება რომელიმე, უკვე გარდაცვლილ საზოგადო მოღვაწის, მწერლის თუ მსახიობის წერილი, მოგვაწოდოს. დაბეჭდვის შემდეგ დედან ან მასვე (პატრონს)

რასაცა ვასცემ შენია,
რაც არა დაკარგულია.

თუ თავი შენი შენ გახლავს
საწყლად არ იხსენიებთ.

შენი შრომა ყველა მეურნესთვის თელსაჩინოა. არავის ჩვენში ეგეთი საქმე თავისი დულალავი შრომით და ცოდნით არ გაუკეთებია. არვისაგან ნივთიერი შემწეობა არა გქონია.

მე ეს სულ ვიცი და აღტაცებული ვარ სუყოველთვინ შენი კეთილის წარმატებით და მოქმედობით, როგორც გამოჩენილი კაცი სულით და გულით. ამისთვის მიყვარხარ ჩემო სულიერო შვილო და ვარ მეგობარი შენი ოჯახისა.

შენ წმინდა, უანგარო კაცი ხარ.

ღმერთმა ქნას საქართველოში გამრავლდეს შენისთანა ადამიანები, მოსიყვარულენი სამშობლოსი. დარწმუნებული ვარ, რომ შენი შვილი შენგნით და შენი ძვირფასის მეუღლისაგან გაზრდილი კარგი კაცია.

ნათქვამია: „ღელა ნახე, მამა ნახე, შვილი ისე გამოიხატე“.

ვისურვებ კიდევ, რომ შენი საგაქრო, დარბაზი ყვავილებით უფრო განსპეტაკდეს. ყველა სიამოვნებით შემოდინ საგაქროთ და იქიდან გამოდიან აღტაცებით. მიაქტე გამოჩენილი, მშვენიერი სურნელოვანი ყვავილები. ვაჟა, ვაჟა ჩემო მიხა.

ჩემო სულიერო შვილო მიხა.

ილიას წინამძღვარი - შვილი.

(18—1981) ცნობილი საზოგადო მოღვაწე, საქართველოში პირველი სასოფლო-სამეურნეო წინამძღვარიანი კარისა სკოლის შემქნელი.

დავუბრუნებთ, ან მუზეუმს გადავცემთ, როგორც წილის დედნის პატრონი ისურვებს. ამ ეპოქა ვათავსებთ ჩვენში კარგად ცნობილ, პირველ სამეურნეო საშუალო ქართულ სასწავლებლის (წინამძღვარიანი კარის სკოლის) დამაარსებელ-სულისჩამდგმელის ილია წინამძღვარი შვილის წერილს, მის ერთ საუკეთესო მოწაფის მიხა მამულა-შვილისადმი მიმართულს. ვებეჭდავთ უცვლელად. რედ.

ჩემო სულიერო შვილო მიხა

ღმერთსა ვთხოვ შენი ჯანმრთელობას. შენი შრომას ფასი არა აქვს საქართველოს მოზარდ შვილებისთვის, განუჩივლად წოდებისა და ეროვნებისა. ეს ქვეშაირიტება დამტკიცდა ხალხის გრძნობით იმ დროს, როდესაც მცხეთის არეულობა მოხდა: თავებედობით ბოროტ მომქმედ პირთაგან ცარცვა-გლეჯისთვის. ამ დროს ხალხმა ნამდვილად გამოთქვა რომ შეილი ხარ იმათი, არ შეეხო შენ ღვაწლსა და შრომას, შენგნით დაარსებულს ნატახტრის ფერმას, საიდამაც იმათ შენგნით ურიდებოდათ გასამრავლებლად სხვადასხვა გეგარის ხეხილები. ამით აასრული უიჯდავი მარსნის როსთიოლის სიტყვიბი:

ღმერთს ვთხოვ შენი ჯანმრთელობას. შენი შრომას ფასი არა აქვს საქართველოს მოზარდ შვილებისთვის, განუჩივლად წოდებისა და ეროვნებისა. ეს ქვეშაირიტება დამტკიცდა ხალხის გრძნობით იმ დროს, როდესაც მცხეთის არეულობა მოხდა: თავებედობით ბოროტ მომქმედ პირთაგან ცარცვა-გლეჯისთვის. ამ დროს ხალხმა ნამდვილად გამოთქვა რომ შეილი ხარ იმათი, არ შეეხო შენ ღვაწლსა და შრომას, შენგნით დაარსებულს ნატახტრის ფერმას, საიდამაც იმათ შენგნით ურიდებოდათ გასამრავლებლად სხვადასხვა გეგარის ხეხილები. ამით აასრული უიჯდავი მარსნის როსთიოლის სიტყვიბი:

ჩემი პატივისცემა გადაეცი შენ მეუღლეს. ამით ვა-
თავებ ჩემს წერილს და შემდეგში უფრო ბევრს დაესწერ
ქება და დღიებას.

შენი მეგობარი ილია წინამძღვარი შეილი.“

მამულაშვილი

ვინ არის მიხ. მამულაშვილი?

ჩუმი, მოკრძალებული, მოარცხივ მებაღე, ყვეაილთა
შორის, ვით თვით მისი მრავალფეროვანი და მრავალ-
სუნდოვანი დეკა, ია და ლეიანი. დილის ცვარ-ნამით
ვაჯეროვლი, პატიოსან შრომაში ვაკაეებული, გამობრ-
ძმედილი მუშა, მოსიყვარულე და ნამამადარი თვის
ტვირთობივ ულსის ქვეშ მყოფ სოფელ მეზობელ გლეხ-
კაცობისა ვანურჩეგლად ეროვნებისა.

ღირსეული მოწაფე საქართველოს დიად პიროვნე-
ბის ილია წინამძღვარი შეილისა, რომელთანაც არას ღროს
კავშირს არა სწყევტდა და მამაშვილურ მიწერ-მოწერით
თავს იმხრეებდა, მომავლისაკენ იმედინათ იყურებოდა,
არა თანატახივში თავის ვახვევით, არამედ პრაქტიკულ
შრომა-წყაფიერების შედეგებით.

აი მოკლე დახასიათება იმ ჩუმი მოღვაწისა
მელსაც სოფლად და ქალაქად გაუმართავს საბანდაროე-
ბი „სოფელილორის“ სახელწოდებით და უამრავ გლეხ-
კაცობას შექთად ურიგებს, თვის სანერგეებიდან, ათას-
გვარ ხახვ-ნერგებს და კულტურულ მუშაობას აწარ-
მოებს ხალხში ავერ 27 წელ. აი ეს პიროვნება ვახლავთ
მიხა მამულაშვილი.

მიხა მამულაშვილი სოფლის გლეხის შვილია. იცის
სოფელთა ქირ-ვარამი და მათი გულის მესაიდუმლეა.

მიხა მამულაშვილმა პირველმა უწევნა მცხეთელ
გლეხკაცობას ამ 27 წლის წინედ მაგალითი პრაქტიკულ
შრო-უნარიანობისა და გლეხკაცის მარჯვენის სიძლიე-
რისა, რისთვისაც გლეხკაცობამ იგი უშობრედ შეიყვარა
და თავის დროზე დაიფარა კიდევ, როგორც ილიაც
ადასტურებს ზევით მოყვანილ წერილში.

დღეს კიდევ უფრო გვიჩარხა ასეთი მუშაკები.

ვახა, ჩვენი შრომითი ხალხის ნამდვილ შრომის
უნარიანობის მაგალითის მაჩვენებელს! დ. შ.
(დავით პავლაშვილი, გარდ აპრ. 12).

დ ლ ე მ ბ ა უ ი

(გურული სცენა)

ხუთშაბათი საღამოს, ბატონო, მივედი ხალხში. ძაან
მოწყენილი შემხვთა ერთი ჩემი ძველი ნაცნობი ქალი
გამიცინა და მითხრა: გამარჯობა. ჩამურთით ერთჯე-
მეთს ხელი და, სულთ ცოდვლით, მევეფთ ჩემი ხალხ-
ტობობა და პაწე ქე წყვირსიყვით. უფოათ მიხტრიალდა
აი ქალი და მითხრა: ამელამ ჩემი დღეობამ და თუ ჩემი
ხათრი გაქ შესტურებო...

მე უთხარა: რა ვქნა შენი ჭირიმე წამოსვლა სულთ
და გულთ მინდა, მარა ისე ვადგეცილთ ვარ, რომე დამე
რწყილები მეგორდიას მიშობა ლოგინში მეთქი. მასთან
არც შენს ქმარს ვიციანობ და აი უცხო კაცი რომ მივლ
ახალ ჯვარდაწერილებს ოჯახში, რას იტყვის და იგიც
ასე ცაჩვილ-ტარავილ მეთქი.

— შენ მაგის ნუ გეშინიაო, ამეილო და ნახვეარი
მილიონიანი მოძეცა: წაი პაწე კამფეთი ოყიდე, იგი ვითამ
საჩქერად მიმოიტანე და ნახვარჩენი გქონდეს ჯიბაში სა-
ხარჯობათ, ჩემს ქმარსაც ვადაცნობ და ერთი კარგათ წე-
ვიქიფოვოთ... მოძეცა „ანდრევი“, დამეშვიდობა და მომა-
ძახა: იცილდე არ მომეტყუო, თვარა სამუდამოდ დამემდუ-
რებო... ავდეცი, ვიცილდე ერთი კოლოფი კამფეთი, წუთული
და წვეფი. მივედი თვარა მაშინვე გამეზარდა ჩვენი ახალ-
გაზრდა ხაზინკა და მომძახა: „აა აა, სკოლკო ლეზა,
სკოლკო ზომ არ მინახავხარო“. შემეყვანა ხალხში და ვა-
მაქნა მისი ქმარი. დღეიწყეთ ლაპარაკი ამაზე, იმაზე და
ბოლოს ვამიჯივრის ხალხში, სადაც კარტი თამაშობდენ,
დამიდგეს სკამი და ქე არჩამითირის მეც აი თამაშობაში!
მისდღემში ავერი არ მომიგია და იმ დამეს ისე და-
ტრიალდა ჩემი ბედი, რომ კაი ათი მილიონი მევიდე. მე-
ვიდა ჩემი ხაზინკა ქალი და მიქნა თვალთ—ადეტიო.
ადგომა მინდა, მარა შემრცხვა მითამაშეების და ისევე
დღეიწყეთ თამაში. ამასობაში ხაზინკას დოშწყეა სტოლის
გაშლა. და უტებთ დეიძახა: ამა გაათაფეთ თამაშობა და
ეახშამი მიითრეოთო. მეც ავდეცი, აიფული ვევიო და
ვამევიბესქმე ჯიბეები. იმ დამეს მშვენი ღრთი ვავატარე
და სამ საათზე გუფყევი შინსიკენ... გვარიანი ვადარკოლი

ვიყავი. შევედი ხალხში და ერთი დიდკაცურად ჩავე-
ხველე..

— ლეთის ცეცხლი და შავი ქირი“, მითხრა ჩემმა
ცოლმა: შე ოჯახდაქეელის შვილი, სად დეიკარგე
თელი დღეი და დამე. დღეს ბალნეზიზა ჭადის ფული
არ დავიტიეობი და შენ კი დამთვარახარ და გამსკდარ-
ხარო...

მე უთხარა.
— ნუ გეშინია, ჩემო ევროსინე, გუშინ ჭადის ფუ-
ლი არ მქონდა და ახლა ჭადი კი არა სულ თვით პურს
ვაგმევი კაი ათი მილიონი მაქ ჯიბეში მეთქი.

— იმის მეტი... ათი სახარება ვავიწყებ შენ. ათი
მილიონი კი არა ათი ქირი არ ვინდალ...

რომ ამევიდე ფულეები, დავყარე სტოლზე და თანაც
გევიო, რომ მოვეტული მქონდა, ჩემმა ქინეამ შეაბრუნა
ქეზი და დამიწეო მუსაფეო.

— გენაცვალე, ახლა დამევი და დილით ადრე
ავდგეოთ. გული ხომ არ გერევა ან იქნება თვი გტკივა
და ტილოს დაგისელებო.

— არა, არ მინდა მეთქი.

ჩემს ცოლს სისხარულით ადარ დღუთინა და დილა-
ადრისანდ ვამაღვიძა. წვედით, ბატონო, ბაზარში, და
ვიცილდე თითქმის ყორიფელი: ორი ფუთი ჭადის ქვილი,
ერთი ფუთი ვარტოფილი, ერთი ფუთი პურის ქვილი,
ხახვი, ლობიე, საპინი, ნავთი, ჩაი, შაქარი, ყველი, ნახ-
შირი, ავკლე ყველი მუშა, მივიტანე შინ. ვამოციენდენ
მეზობლები და ერთმა სიტყვა.

— აი, რა აშბავია, პიოცი მიუღლიაო.

შევედით ხალხში. ვადამევიდა ჩემი ცოლი: ვინდა
თუ არა, ავი ყველი ახლავე დავქრათ და ბანკაში ჩავა-
წყოთო... მეც დღუთევი. დავქარი და ჩავაწყვეთ, მარა ერთი
დიდი ნაქარი ყველი დარჩა და არ ჩვეიდა ბანკაში...
ჩააწყვე, ჩააწყვე და ჩავო, მეც ვავებრივიდე და რაც
ლონე მქონდა, დავაწყვე... ამ აწოლ-დაწოლაში ვასკდა
ბანკა და გამეღვიძა კიდევ.
რ. ჯიბაძე.
(რადიელ ჯიბაძე)

არჩილ სავანელი

„ფული სტოლზედ“

ვოდევილი I მოქმედებად

მ. მ. ძ. მ. მ. დ. ნ. ი:

იასამანიძე, ექიმი, 35 წ.
ბაჟულა, მისი ცოლი, 35 წ.
ჯორჯიანიშვილი, ექიმი, 45 წ.
ქიტეხია, მსახური.
ფერაძე, სახლის პატრონი.

I ავადმყოფი
II ავადმყოფი { გლეხები

სცენა: ექიმის კაბინეტი.

იასამანიძე (მარტო დადის ბლუღებულა). ამ ჩემმა დარბაისულმა კიდე რო ვერ დაივიწყა თავისი წინანდებური კნინობა!.. აბა ვის გაუვკონია ამისთანა ქესატობის დროს აღამიანი ისევე ძველებურად რალაცა პასკების გამოცხოზაზე ჰგოქრობდეს... ეს კი არა და, ამან სულ ასე იცის ჩემი თავებრუს ხვევა... სამსახურზედაც ეგრე ამიტყადა... ჩემთვის პატრონსად ვმსახურობდი რკინის გზაზედ, ერთი ხელის მოსმით სამოც ავადმყოფს გავისტუმრებდი ხოლმე, ჯამაგირიც კარგი მქონდა... ესლა კი რაჟ?!. არა. გინდა თუ არა, თავი დაანებე მაგ შერკინის გზის ქუქუქან ხალხსო, გადმოიდი შუაგულ „ცენტრ“ ქალაქში და დიდი პრაქტიკა გააჩინო... დიალ, „გაიჩინო“... „გაიჩინო“, თითქოს ავადმყოფები მართლა იატაკიდან ძვერბოდენ...

ბაჟულა (მარჯვნივ კარიდან გამოდის). აი, ეს სია, რა და რა არის საჭირო პასკისთვის.

იასამ. ჰმ, აკი ვითხარით! (ირონიით) მერე და, პატარა მეტი კიდე დაგეწერა... აბა, ორი ფუთი რას გვეყავა.

ბაჟ. მიინც რო არ გვეყოფა... მგონი ხედამ რამდენი შემსვლელ-გამსვლელი გვეყავს... ზოგი ესლა ჩვენებისთვისაც დაგვეჭირდება ვასავზავნად.

იასამ. რატომ, რატომ!... თუ კი ისინი გვიგზავნიან, ალბათ ჩვენც უნდა ვაუზავნოთ სამაგიერო.

ბაჟ. ვაცვლა-გამოცვლა ვაქრების ჩვეულებაა.

იასამ. და შენ როგორც დიდი კნენია...

ბაჟ. უთუოდ... გასკდენ ფულზედ, არავის ჯიბრს არ შევქაი... სწორედ ვერ... (გაღიან).

იასამ. (თვალს გაუყოლებს) არ დაიშალო... ვასასკდომი ფული იმით კი არა, მე მაქვს, მე, რო ლამის ქუუაზე შევივშალო... ბიქოს, ეს ორი თვეა ჩემს ოჯახში კაპაქს არ გაუფლიდა, ეს ნს კი აქ ვილაყევებს მაჯიბრებს, ჰა!.. (ზარი) ავერ, იქნენ ღმერთი ვაუწყარეს და ვინმე შემეხეტოს!.. (შემოდინ ქიტეხია—წინა კარებიდან, ბაჟულა—გვერდის კარიდან):

ბაჟ. ზარს რკემენ მგონი.

იასამ. მესმის, ჩემო კარო.

ქიტეხია. ავადმყოფი ტყვეშლადე ვახლავთ, იმ დღეს რო დაგებარებინათ.

იასამ. უთხარა შემოვიდეს. (ქიტეხია გადის) არიქა ბაჟულა, ძლიეს ავადმყოფი ვაგვიჩნდა... (იცეხს საჩქაროთ საექიმო ხალას).

ბაჟ. ვაგვიჩნდა და აბა შენებურად ნურაფერს გამოართმევ.

იასამ. არა, ქალო, ვგ ის სოფლელი ავადმყოფია იმ დღეს შარდი რო დამიტოვა, მითხრა: თუ კარგად ვასინჯად და გამასალბ, კვერცხებით და ქათმებით ვავამსებო.

ბაჟ. მერე, ხომ კარგად გამოუკვლიე? იასამ. გამოუკვლიე ახლა, მამა მაგისი მიცხონდება, იმითი დავითიხნილი ხელებს.

ბაჟ. მაშ როგორო, აბა?

იასამ. ეგ მე ვიცი რასაც მოვასენენ.

ბაჟ. ისიც კვერცხებსა და ქათმებს მოგვიტანს, ჰა?

იასამ. უთუოდ... მაგარა არ აღარ შემოდის!.. (იხედება ფანჯარაში). აბა, შეხედე, კაცი ურმით ჩამოსულა, ალბად ბევრს რამეს ჩამოგვიტანდა.

ბაჟ. რა ვიცი, ე წინდაწინ ფულები კი შევიწუხებო რალაცა ორ ფუთ პასკაზე და... თუ კი კვერცხები სახლში გვექნება, შენა ნახა—სამი ფუთის გამოცხოზაც არ მოვახებრბოთ.

ი. ხამ. (ღმიბოთი). ძველებზედ, ჰა?

ბაჟ. მაშ როგორ გვინაია... მიყურე ჯერა... (შემოდის I ავადმყოფი, ბაბულა ფიცხლავ გადის).

იასამ. ოჰ, ტყეშელადე, შენა ხარ?

I ავადმყოფი დიალ, თქვენი ქირიმე, მე ვახლავართ ტყეშელადე, აბა სხვა ყოფილიყო, გვარიც ხო სხვა ექნებოდა.

იასამ. ამამევი?. როგორ თქვენი ჯანსალობა?

I ავადმყ. ჩემი ჯანსალობა, თქვენი ქირიმე, თქვენ უფრო მოგესხენებათ, თუ რაიმე წაიკითხეთ იმ ბოთლიკებში.

იასამ. მართლა ბევრი შრომა დამქირდა...

ავადმყ. მერე, თქვენი ქირიმეთ?

იასამ. ბევრმა ჩემმა შრომამ და გამოკვლევამ, მაღლობა ღმერთს, უნაკყოფით არ ჩაიარა—თქვენ ამ თამად არაფერი გტყევათ.

ავადმყ. (შევიქრიანებულა) ჰი!.. ვითომ დავიჯერო!..

იასამ. ჩემისთანა განთქმულ ექიმს უსათუთო რო ყოველთვის დავიჯერება.

ავადმყ. რატომ, თქვენი ქირიმეთ, დავიჯერებ თუ კი ეგრო... კი სიტყვაა, უნდა დავიჯერო... მერე და, ის ბოთლიკები ხომ ისევე თქვენ დაგარჩებათ?

იასამ. როგორც გვენბოთ, თუ გინდა უკანვე წაილეთ... ვეტყვი ბიქს ესლავე გამოგიტანს.

ავადმყ. უჰ, რა ბრძანებაა, თქვენი ქირიმეთ, ახლა მაგისთვისაც ბიქსი შეწუხება... თავად არის ესლაც ჩემს ხარებს უღვია. ვითამ ურმითაც ვიახვლით, ჩემი თავი დიდი ავადმყოფი მეგონა... ვაღმღვგრძელათ ღმერთს, ავარე მცოდნოდა (დგება) ისე ახლავაზრდა ბოროლებს ურეში რა შემამბინებდა!..

ბაჟ. (კარებიდან) არიქა, ვინძლო, ეგვეც შენებურად ხელიდან გაუშვა, და მაშინ გამოგიცხება უფრო ბევრი პასკა.

იასამ. (მოკრძალებით) მერე და კვერცხები?..
ავადმე. როგორ, თქვეი პირიმეთ... განა საღებშიაც იღებთ რამესა?!. ზეი... ე მე კი თუ არა მტკივა რა, ე ჩემს კვერცხებთან ვილას რაღა საქმე აქვს... ვამიგონია, აქიმი ავადმყოფისგან იღებს და არა ჩემისთანა საღი ხალხი-საგანო.

იასამ. (შერცხვენილივით) როგორც გენებოთ!..
ბაბ. (კარებიდან) ვერე, გენებოს და...

ავადმე. იყავით კარგად... თუ ავად ვაგზდები, ენდეთ ჩემს სინდისს, მე თქვენ არ დავგიფიქრო... ე ჯერ კი ღმერთმა დამიფაროს ავადმყოფობისაგანა და... (გაღის კლაკით).

იასამ. (გაბრაზებული) მოვიდა სტეცვა—დახვდა ქვაო... სწორედ ამაზედ იტყვიან აი... (გამოდის ბაბულა).

ბაბ. იმან მამაოს ძახლით ალხეინად სოფლისკენ გაუტია და შინ, ვინ იცის, აქ არაფერიც არ დაგიტოვა?
იასამ. რაზემ იტყობა!..

ბაბ. მერე ახლა?

იასამ. მერე ახლა და, სწორედ ისე, როგორც ხედავ.

ბაბ. ეპ, ადამიანი რო მშატეთ მოიტყვევა...

იასამ. არა უჭირს რა, ეხლა სულ ხსება ჭკუით მოვიქცევი: ლომ-კაცა რო მოვიდეს, ლომ-კაცა, მაშინათვე ეტყევი, თუ არ იწამლე—ამ ორ ღღეში მოკვდები მეთქი და ამა საღა გამეძტევა.

ბაბ. რა ვიცო, ე რაიზე ზომები კი უნდა მივიღოთ და. (ზარი).

იასამ. აგერ!.. დამაცადეთ, დამაცადეთ, მე თქვენ გაყურებინებთ სერისა.

ბაბ. (გაღის, იქვე კარებიდან იცქირება).

ქიტესო. (შემოდის) ავადმყოფი მოიყვანეს, მაგრამ გავისტურბე.

იასამ. რამ გადავარია, კაცო, როგორ თუ გაისტურბე?!

ბაბ. (გამოდის).

ქიტ. მეკითხებოდენ: შენი ექიმი თუ დასთან ხარობსო, საჩქაროდ გვეკირდებაო.

იასამ. მერეო?

ქიტ. მეც კარგათ ვუბახსებ, როგორც თქვენ დამარიგეთ: დასთან კი არ ხარობს, ერთ-თავად სახლში ზის და სულ საუკეთესო ათაშვანანებს იღებს მეთქი... იმ სულ-წაწყმადღობმა სუნთქვაც არ დასძრეს, პირკატანაცემითი მამონათვე უკან გატრიალდენ.

ბაბ. იმათ ალბათ დასტაქარი სდომებიათ, ამას კი ვერა გაუგია რა.

იასამ. ისევ დასტაქარი სდომებოდეთ, მე რა ვამიქირდებოდა.

ბაბ. კითხეთ მაგის თავსა!

იასამ. კაცო, აქნამდისინ რითი ვერ გაგიგია, ავადმყოფი მოვიდეს, იმასთან ზვერი ლაპარაკი არ არის საქირო, გაუღე კარი და მაშინათვე ჩემთან შემოიყვანე.

ქიტ. მაგაზე ადვილი რაღა ვახლათ... თუ კი ვერე, გაჩნდეს ერთი კიდე ვინმე, მიუყოლო! როგორი ჩემებური კვანძი გამოვსდო და მაშინათვე აქეთ გამოვუძახო. (ზარი) ღმერთო გვიშველე, აი კიდე ვაჩნდენ. (გარბის).

იასამ. მართლაც და ამ ავადმყოფებზეც როგორი პანტასავით მოიყაროს!..

ბაბ. რა ვიცო, ე შენ კი ვერა სარგებლობ და.

იასამ არა უჭირს-რა, ხომ გუუბნები ქუთა ვისწავლეთ მეთქი.

ბაბ. აი, შეგეტყობა... (გაღის).

2 ავადმე. (შემოდის) საღამო მშვიდობისათ.

იასამ. დაბრძანდით, ჩემო კარგო.

2 ავადმე. ეხლანთ ჩენენბიანთ ზალიყო შემომხვდა გზაზედ, თქვენ რო ის ერთი ნახეთ ვაგვასლებინათ... მერე რა მადლობელი ვარბოდა სახლისკენ...

იასამ. მეც აქი ძალიან მადლოერი დავარჩი.

2 ავადმე. რატომაც, თქვეი პირიმეთ, უსათუოდ რა თქვენც გიამებოლათ ავადმყოფის ავრე სასწაულებრივ განკურვანა... აქი და, მიულ სოფელში ვაგარდნილია თქვენი სახელი... აქი და, მეც იმიტომ მოვაშურეთ...

იასამ. თქვენ რაღა გტკივთ?

2 ავადმე. მტკივა კი არა, თქვეი პირიმეთ, შარშანია, ე რაღაცა ტრუბიანობა შემოიღეს, ექა ვმუშაობდი და ცოტა როგორღაც ქეიფის დროს... (ჩასტურჩულებს ყურში) დიდალ და, ესლა მინდა გეგვისინჯოთ, რა ვიცო, ხომ მოგესხენებათ ქვეყნის ამბავი, ამა მე სიდან რას შევიტყობ, თუ არ თქვენისთანა სტავლული...

იასამ. უსათუოთ, უსათუოთ... აბა, გადიდრეთ ტანი-სამისი.

2 ავადმე. ეხლავე, თქვეი პირიმეთ, არც მაგაზე დაგზარდებით.

იასამ. (სინჯავს) აბა, ჩაიცივით... (აქეთ) ამისთანა საღი ადამიანი ორი არ მინახავს...

2 ავადმე. აბა თქვეი პირიმეთ, სტუმაქში თუ მიპოენეთ რამე, ნუ დამერიდებით, გულახდილად მითხარით.

იასამ. დამაღვა რა საცადრისია, ყველაფერსაც სწორედ გეტყვებ: ძალიან ავადმყოფობა ვაქეთ, დიდი რჩენა დავტვირდებათ.

2 ავადმე. რას მეუბნებით?! მამ საქმე აგრეა, ჰა?!

იასამ. ნამდვილად... დიდი გადასადები ავადმყოფობა გქონიათ ტანში, დიდი რჩენა გქირდებათ.

2 ავადმე. დიდი გადასადები, ჰა?!. აი დასწყველოს ღმერთმა ჩემი ბედი და იღბალი... კიდევ კაი დროზედ მოგუსულვარ.

იასამ. მართლაც რო სულზე მოუსწარიით.

2 ავადმე. ნუ-ნუ-ნუ, სულზედა ჰა?!. აი თქვენ ავადმეგრძელათ ღმერთმა, სწორედ სასწაულოვით გამოცნობა კი გცოდნიათ... ძან ფეხზედ არ შემომხვდა ი ჩეი. ნი ზალიკო და თქვენთან ვამომასწავლა, თორემ აქი ხათაბალას გადაეყვიდებოდი... იყავით კარგათ (მიდის).

ბაბ. (კარებიდან) ვინძლო გვეც უსულოდ გაუშვა.

იასამ. (თამბლ) მერე ე ფული?!

2 ავადმე. რომელი ფულიო ეგა?! (ღიმილი) კაცს გული ესე გამიხბეთქეთ და თქვენც კიდე ფულ მოგართმევთ?!. მე ჩემი ჯავრიც მეყოფა, ე ქორწილი მეშლება... აი ჩენი ზალიკოსათ რამე სასიამოენო გეთქვათ ჩემთვისაც, მე ვიცოდე და ჩემმა სინდისმა, მაგრამ... ეპ, ყველას ბედი სდომებია... თქვენ მაინც იყავით კარგათ. (გაღის).

იასამ. (გაბრაზებული) შემიხბედეთ ერთი კიდე ამასა!..

ბაბ. (გამოდის) რა ქენი, ექნებ თუ კიდე მოგატყუოლეს.

იასამ. კი არ მომატყუოლეს, მე ვერ მოგატყუოლეთ და იმიტომაც მომდის ასე.

ბაბ. რა ვიცო, ე მობრჩებულად კი აქცივი და!.. (ზარი) მოიგერი რამე საშუალებია... აგერ ბედზედ ამო-

დენა ავადმყოფები თავის დღეში არ გეინახავს და შენ კი ვერე ავიღალ ხელიდან გისხლტებოდა. (შემოდის ქიტესო.)

იასამ. ექმი ჯერიანიშვილი გახლავთ.

იასამ მოახსენე შემოვიდეს. (ქიტესო გადის) არ პრაქტიკობა ექიმ ჯერიანიშვილმა დაიკვირბოს.

ბა. ალბათ შნო აქვს და ღმერთიც მავას შევლის. (გადის.)

ჯერიანიშვილი. (შემოდის) გამარჯობა, ალექსანდრ ლურსაბიაში!.. შენ როგორღაც მოწყენილსა გეგხარა!..

იასამ. ძალიან გამზიარული თუ გერჩინობს, მე რო პრაქტიკა მიდულს, ამა რა... კაცო, ვინც შემოვიდა, ყველას მუქთახორაობაზედ გაუქცეტიბა თვალეში... შარდი გავსინჯე, იმდენი ექვწალი, არაფერი მომცეს... გულახდილიდ აიხსენებ ხარასლი ბარო—არაფერს იძლევიან... გეუბნები—ავად ჯანს, მაინც კიდ არაფერს იმეუბნენ... მაშ როგორღა მოვიქცე, არ ვიცი ღმერთმანია!.. შენც თუ ვერე გექცევიან შენი ავადმყოფები.

საქიან. რას ამბობ, კაცო, თუ მანდამდის მივიყვანე საქმე და იმათ ნებაზედ ვიარე, კი არას ინაღვლიან... მე რაღა ვარო, ალბათ რო მეც უარეს მიზამენ.

იასამ. მაშ როგორღა ავა?

ჯერიან. ფული წინდაწინ უნდა გამოართვა ავადმყოფს და მერე საღლა ვაგექცევა.

იასამ. როგორ წინდაწინ?

ჯერი. სწოთღე ვგრე... სანამდისინ ავადმყოფს ვასინჯამდე, შენ შენი მართხოვე.

იასამ. მერე მართლა რო სალი იყვეს, ფული რაღაში გამოვართვა?

ჯერი. ეგ სულ ერთია... ადამიანი შემოვა თუ არა, ვინც გინდა იყვეს, ზედაც ნუ შეხედა, მიიბრუნე სახე, ვითომ რამეს ჰფიქრობ და სწოროდ ორად-ორი სიტყვა სთქვე: „ფული სტოლზედ“.

იასამ. სალამის მაგიერად, ჰა?

ჯერიან. სწორედ სალამის მაგიერად—ფული სტოლზედ... ბიჭი იქნება და ნუ დასდებს სტოლზედ ფულებს.

იასამ. მერე და, რა იცის იმან რამდენი უნდა მომცეს, მაინც ხომ ვაჭრობა დამპირდება, ეგ ხომ ისევ უხერხულად გამევა.

ჯერი. აქ არც ვაჭრობაა საქირო, ყველაფერი მიხედვით არის, შენ წინდაწინ სტოლზედ ფული უნდა გეროს.

იასამ. ე თუ არას მოვკემენ, სტოლზედ რაღა ჯანდაბიდან უნდა გეღას.

ჯერიან. დამაცა დე, კაცო, ვგონებ არც ისე იქნება საქმე, მე სანიმუშოდ ვამბობ... დიად, დასდებ იმდენს რამდენის გადახდაც გსურს შენის ავადმყოფისთვის... ისიც დახედავ შენს ფულს და გაიფიქრებს, ალბათ ახას ამაზედ ნაკლებს ვერეც მე შევებდამო და იძულებული შეიქნება სხვისი მიხედვით იმანაც ერთი იმორტე ვაიმეტოს... მერე რამდენიც გსურდეს სინჯე და რაც გნებამდეს ის უთარო. ამა იმას რაღა ხმის ამოღება შეეძლება, როცა ფულები ჯიბეში მოგექცევა.

იასამ. მართლა ეგ კაა მასწავლე... ისე რომ ხუთიანი რო დაესდო, ისიც ხუთიანს დამიდებს, ჰა?

ჯერიან. უნდა ვიფიქროთ... მერეაღრე შენისთანა განთქმულ ექიმსა...

იასამ. ჰე, ზოგი ახლა მიყურონ რა ლული დავაყვნო.

ჯერიან. მაშ შენ როგორ გეგონა... ვიმიე, ვიმიე, იყოს ავადმყოფი, თორე, როცა ის მე ხელიდან გამიკურდეს...

იასამ. მგონი აღარც მე გამექცონ... ყოფით ანდენი დაბრკეება.

ჯერიან. ვგრე, ვგრე, თუ თვალებს არ გავახვლო და სხვის ჯიბეს არ ამოფხიკამო, შვირები დაიბოცებოთ... კი არა და, ამაღამ ამხანაგები ვიკრიფებით რესტორანში სავანშობო და იმედია არც შენ დაიხარებ მოსვლას.

იასამ. ვნახოთ, თუ დავახერხე, უსათუოთ მოვალხომ იცი ჩემი ხასიათი ამხანაგებთან ჩამორჩენა არ მიყვარს.

ჯერიან. მაშ ცხრა საათისათვის ჩემთან მოგვლოდები და იქიდანაც ერთად წავალთ. (გადის).

იასამ. აი უღარდელი კაცი... რა უჭირს რა... სამსახური კარგი უჭირაშს, სახლში ავადმყოფებიც არ აკლია?

ბა. (გამოხედა) საქმე ექნებოდა ექიმ ჯერიანიშვილს?

იასამ. საქმე ჰქონდა და თანაც კიი რჩევა-დარიგება მომცა... რა სიტყვის პასუხია და ის ხუთმანეთიანი ჯერი ხომ არ დავახარჯინა?

ბა. ასე უცბათ სად რას დავხარჯამიდი... ან რაშემეყოფოდა, უღუცოდ ავადმყოფებს, თუ ვიზოვნეთ რამე, ერთად ვიყიდი ყველაფერს: ხომ იცი, პასკებს გარდა ბერიც სხვა რამ გვეჭირდება.

იასამ. მოიტა ერთი ეგ ხუთიანი ისევ უქან მომეცი აქა...

ბა. რას ამბობ, ადამიანო!..

იასამ. არა, დროებით, თუ გსურს, რო ხუთიანს კიდე სხვა ხუთიანი მოვაგებინო. (ზარი) აგერ... მოიტა, თუ ხათრი გაქვს...

ბა. საქაროდ (აძღვეს ფულს) ვერა გამოიგია რა...

იასამ. მადე ვაგებ... ამა... (ბაბულა გადის. იასამანიძე ფულს საქაროდ მაგიდაზე სდებს, დადის აქეთ-იქით. შემოდის ფერაძე. იასამანიძე ვითომ ვერ აშჩნევს).

ფერაძე. (დგება) ბატონო, ექიმო...

იასამ. (ვითომ არ ეყურება. ბუტბუტებს თავისთვის).

ფული სტოლზედ... ფული სტოლზედ...

ფერ. (გაეჭივრებული იღებს ფულს მაგიდიდან და დგება). გმადლობთ, ჩემო ექიმო, ამეამად თუ მეტის მოცემა არ შეგიძლიან... ესეც ემარა... მხოლოდ ვენხედა.

იასამ. (მიხედავს უცბათ) რას შერებოთ, კაცო!..

ფერ. რას ვიზამთ, ჩემო ექიმო, მხოლოდ თქვენზედ ოკდა ხუთი მანეთი დარჩება კიდე... ამაზედაც არ შეგაწუხებდით, ჩემი ცოლი რო პასკების გამოცხოხას არ ეპირებოდეს... შვილობით. (გადის).

იასამ. (გაბრაზებული ვაყაოლებს თვალს) შეხეთ ერთი, ამანაც სად დამიგო მახე... თუ შენთვის არის საქირო პასკები...

ბა. (შემოდის) რა იყო საშა, შეგამჩნიე სახლის პატრონი იყო, მგონი პასკების შესახებ ელაპარაკებოდი.

იასამ. (დარცხენილივით) ჰო, პასკების შესახებ მელაპარაკებოდა, ვითომ ერთად გამოვაცხოთო... მეც ვარჩიე შენს შეწუხებას, ისეც იმათ გამოგვიცხონ და ფული კიდევაც მივეცი.

ბა. ძალიან კარგად გიქნია.

იასამ. იმედია გეგნი მაინც არ მოგვატყუილებენ.

ბა. ამა რა საკადრისიამოტყუილება... კი ხალხია, აი, უყურე თუ უფრო მეტს არ მოგიტანებენ.

იასამ. (დაბალის ხმით) ეელოდოთ...

საპის კანაშილი სავარსთა

ვირას, აპრილის 12 მთაწმინდაზე ჩვენი სულმნათი მგოსნის აკაკის სავარსთან ჟურნალ „თეატრი და ცხოვრება“-ს თოსნობით, გადახილ დიანა 10 წ. თავის სამოქალაქო პანაშვიდი. თუმცა მეტად ცივი ქარი უბერავდა, პანაშვილმა მაინც დიდალმა საზოგადოება (განსაკუთრებით ახალგაზრდობა) მოიზიდა: დიდი და პატარა, ქალი და კაცი ყვეალებით ხელში 12 საათზე მთაწმინდისკენ მიეშურებოდა.

კარგა ხანია მამადავითის მთას ესეოდენი ხალხი არ უნახავს. მაყურებელს სასურველი სანახაობა უშლიდა ზღადა ხალხით შევნილი მისი გზა-ხეველი. თვით მოაჯირით შემოდგარგული მოედანი ძლივს იტევოდა დამსწრეთ ხალხის ერთი ნაწილი მთაწმინდის კლდე-ბორცვებს მოსდებოდა და მილიდგან სულგანაშული დაჰყურებდა ძვირფასს სამარვს.

„თეატრი და ცხოვრება“-ს რედაქცია სრულის შემადგენლობით ვარდ-ყვავილებით გავმზავრა სამარისაყენ, ორ ქალს მიქონდა რედაქციის დღეის გვირაკინი, შიგ გაკეთებული ყვავილების ქნარი ორჯინ კალმით, წარწერით: „მზიურ აკაკის „თეატრი და ცხოვრება“.

ქალაქის მე-4 შრომის სკოლის მოწაფეებს თავის ხელმძღვანლებითურ დილითურ შემკით ძვირფასი სამარე დიდი სურათით (ყვავილთა ქნარში), ყვავილებით ვაღლა-ბუზინით და ახალგაზრდა ორგანიზაციების წარმომადგენლებს თავი მოეყარა სამარის გარშემო. კიჟი გემბეკორის, ზაქარია ხატიაშვილის და ა. მათსულიანის გუნდებს ადგილი დაეკავებინათ: არ სჩანდა მხოლოდ დღეის თარხნიშვილების გუნდი.

ყველა მოწიწებით და იღვებლობით აღესილი უხალოვდებოდა სამარეს ყვავილების თაიგულებით.

შუადღის სრულს 1-ლ საათზე დაიწყო პანაშვიდი ოსებ იმედაშვილის მქუხარე და მგრძნობიარე სიტყვით, რომელიც დამსწრეთ დანაშაულის გამოსყიდვისკენ მოუწოდებდა.

ოსებ იმედაშვილის სიტყვის დამთავრებისთანავე ხალხმა მუხლი მოიყარა, ხოლო მე-4 შრომის სკოლის გუნდმა ხ. ხატიაშვილის ლოტბარობით შესარულა სავარსთობით.

მას მოჰყვა მთელი რიგი სიტყვების* და გუნდების — მიერ რავით შესრულება კომპოზიტორ ნ. სულხანაშვილის ჰიმნის, მისივე კომპოზიციის აკაკის „ჩონგურა“-სი

და მგოსნისად სხვა გულსაფხან ლექსთა კონიდან, აგრეთვე კიჟი გემბეკორის და მისსურამის კომპოზიციის.

თვითველი სიმღერა-სავალმებელში ჩაქსოვილი გრძნობა-სილამაზე აბუბუბულ ქარის მოძახილით წუთით გავიწყებდა, რო თამა წელმა უტეე ჩამორეკა ზარი, რაც აკაკი ჩვენთვის უხილავი შეიქმნა. გვგონა თითქოს აგერ ახლა ახარებ მთაწმინდის კალთას მის ძვირფასს ნეშტს.

ორატორთა სია იმდენად ვრცელი აღმოჩნდა, რომ პანაშვიდი საღამომდის გასტანდა, თუ ყველა მსურველი გულს მოიფხანდა. განსაკუთრებულ ყურადღებას იქცევდა ახალგაზრდა (და პანაშვილის ხელმძღვ ნელიც უმთავრესად ნორჩ თობას აძლევდა უპირატესობას). ეს აკაკის გულის შემეპყრობი, მისი დადი მ-მავლის იმედი, რომელიც მის სამარსთან ფიკს-აღიშუმას სდებდა, რომ იგი ვამაერთლებს მგოსნის იმედს, განახორციელებს მის მტენბა-ანდერძს და დღეს განახლებულ საქართველოს ძლიერ-მოსილს გვირგვინს დაადგამს.

პანაშვიდი 3 ს. დასრულდა. პანაშვილის დასრულებისას დამსწრეებმა მთა-ბორცვიბიდან იების კონძი ვადმოახნებს მგოსნის სამარეს, ხოლო ეზოში მდგომი და ქვეით მოსული ხალხი და მოწაფეობა წყება-წყება მოდიოდა მგოსნის სამარსთან, ია-ყვავილით აფენდა, მუსლიმური თაყვანს სცემდა და იღუმლოვ გავივლიდა. სურათი იყო იღვებულ.

მასწავლებლებმა ვარლამ ძიბიგურმა დამსწრე საზოგადოების სახელით გულწრფელი მადლობა გამოუცხადა „თეატრი და ცხოვრების“ რედაქციას და მის ქალბარედაქტორს ოსებ იმედაშვილს მ დიდი საქმეში ინიციატივის გამოჩენისათვის. მანვე აღნიშნა, რომ ქართველი ხალხისთვის იმდენად საყვარელია მგოსანი აკაკი, რომ მთელი ახალგაზრდობა, მოწაფეობა, მასწავლებლობა, მუშები, გლეხები, ქალი და კაცი არ დაიშურებენ თავიანთ წველის აკაკის ძეგლისათვის. ილიანდ საქთორ იყო ინიციატივა, საქაროა შტაბა და თუ დღემდე „თეატრი და ცხოვრების“ რედაქცია მარტო თავის სახელით მოემუდებდა (რისთვისაც დიდი მადლობის ღირსია), ამიერიდან დამსწრე საზოგადოების დავალებით მეტი ძალა იგრძნოს და „თეატრი და ცხოვრების“ რედაქციამ სათანადო ორგანიზაციით და დაწესებულებათა წარმომადგენლებით შეეასოს რედაქციის კოიტეტი მადლიანი ადამიანისათვის შესაუფრისი ძეგლის დასადგმელად.

წესიერება, რომელსაც უხუცესი მოღვაწენი იცავდნენ, სმავალითო იყო. ამ დღემ თავის შინაარსით დამსწრე საზოგადოებაზე იმდენად დიდი შთაბეჭდილება დასტოვა, რომ იგი ხალხის აზრებებსა გადმოახალისებს, აგრძნობინებს დანაშაულის გამოსყიდვის თვლილებლობას. ემარა სირცხვილი. მოეხიბლით ყველამ ვალი. აუთორ შესაფერი ძეგლი აკაკის იქ, სადაც ამ მხრივ უზარუნველყოფილია კიდევ ჩვენი ხალხის ორი დიდი პიროვნება — ილიასი და დიმიტრის — სამარე.

* სიტყვები წარმოსთქვის საქარ, სახელმწ. უნივერსიტ. სოციალ-ეკონომ. ფაკულტეტის სტუდენტი წარმომადგენელმა, ნინა ჩიხლაძემ, სიმეძე მწერალთა ჯგუფის ანგელოზ — ანტონ აუშტაროვმა, სტუდენტთა ერთი ჯგუფის წარმომადგენელმა — გლ. ბაბუხაძემ, აკაკის სკოლის მოწაფე იური ვანახაძემ (მ წ. სასუთარი ლექსი), მე-4 შრომის სკოლის მოწაფეთა სახელით ქალმა ჯგერიაშვილმა (სა. თორნიკის ლექსი) და გორგაძემ (სიტყვა), აკაკის წამახმურ-ე. კირიაშვილმა, დასავლეთ საქართველოს მთავ ლოლუას ხალხურ გუნდის და საქართველოს სა. ელმ. უნივერს. სახელით სტუდენტმა გრ. გაწურელიანმა, ნეს. მუკარაშვილმა. ა. ა. ძიბიგურმა ყველას შემდეგ მოგთავსებდა. რედ.

იოსებ იმედაშვილი

აქაკის შემარბმან

მთაწმინდაზე 1925 წ. 12 აპრილს, კიროს, ბზობადღეს მკონის გადაცელებიდან 10 წ. შესრულების აღსანიშნავად გამართულ სამოქალაქო პანაშვიდის დროს წარმოთქმული სიტყვა.

აქაკისადმი.

მზეგ ჩაუსვენებლო... ჩვენი სულო და გულო, აქაკი! ათი წელი ჩამოაფურცლა, რაც პირისპირ აღარ გვათბობს შენი სუნთქვა, არ ვვატკნობს შენთა მღიმიარ ბავეთა მეტყველებას! ათი წელია, რაც შენი მარად სიცოცხლის მურქვევი, მოკისკასე სახე არ დაგვთანიათინებს! ძვირფასო ჩემო! ხუთმეტეი წლის წინად ვაზაფხულის მცხუნვარე მზესავით შემოიანათე „თეატრი და ცხოვრება“-ს რედაქციაში, ხოლო ათი წლის უკან შეზოდომის დამცხრალი მივარესავით ჩავსვენე, რითაც ერთი უქლიერესი საყარდნობი გამოცალა შენს საყვარულ ჟურნალს.

მაგრამ ამაგი შენი საერთოდ ჩვენი ქვეყნისა და, კერძოდ, ჩვენი ჟურნალის წინაშე ვდგე ძლიერია, რომ დღესაც წინ გვიდღვის ცისარტყელად და მომავალშიაც ცხოვრების ბნელ გზას შარავანდდით ვაგვიშუქებს..

ამიტომაც ჟურ. „თეატრი და ცხოვრება“-ს რედაქცია შენის წმიდა სამარის წინაშე მუხლო იდრეკეს და კიდევ ერთხელ აღთქმას სდებს არ უღალატოს იმ დიად მცნებათ, რომელიც შენ გვიანდერქე სამშობლოსა, მშრომელი ხალხისა და კაცობრიობის სასიკეთოდ!..

ჩვენი სასობებაც! სულგოქლომობი მოვიტყვე, თუ თავის დროზე შესაფერისად ვერ პოვებდეთ შენს წმიდა სამარეს, —გულმავიწყობაში ნუ ჩამოვეგვრთმევა...—ვისთივისაც ჩანეს აელტრეუდ და ვინც გისმენდა—დღესაც შენთან არიან. ნეტავ შეგძლოს თვლი ვადავგო ამ შენი სავანის მიდამოებს, ამ მთის კალთებს, ზედ რომ ზღვა ხალხი შეფენილა, უთვალავი მოზარდი თაობა შემოკრებოდა შენი სამარის ირველიც, —უნუფეშობა აღარ გვმართებს: შენნი მუდამ შენთან არიან, შენთან იქნებიან და აღარ მივატოვებენ...

მააწმინდა ჩაიქრებულა, დაეყურებს ცისკრის ვარსკვლავსაჲს.

აქაკის ნიშთი და პანთონი

პატრიცემული მოქალაქენო და ძვირფასო ამხანაგებო! უმკველია, ჩემთან ერთად თქვეიც განიცდით ამ დღის დიადობას, რომ ასე სასობებთ შემოკრებულნი ათ.

მაგრამ ერთი მიბრძანეთ, როდემდის უნდა ვიყენეთ თვალსიერის ხალხი? როდემდის უნდა ვიქნეთ სიტყვით ბუქნარა—საქმით უქნარა? ჰყვადით იმ ადგილს, სადაც აქაკის ნეშტი განისვენებს, რასა ჰკავს!?

„გაო, სირცხვილო, სადღა არის შენი სიწყითე?“, არა თუ ჩვენში, დედამიწის ზურგზე სხვაგანაც-კი არ მეუცლება დღითი უფირი ადამიანი, თავისი მახლობლის, მამის, დედის, მძის თუ სხვა ნათესავის სამარე ასე მივიფრვას, ერთხელ მაინც არ მოიგონოს, ერთი ზე არ დაურავს, ქვა არ დააღოს.

და ამ ჩვენი ერის მამის, ქემშარტი აღმზარდელის, დიდ მოპირანხულის, პოეზიის წმიდა ქურუმის სამარეს რა დღეში ვამყოფებთ?!

იქნება ზოგნი გულს იმითი იმშვიდებთ, რომ აცა დაიცა აქაკის ნეშტი აქ ვერ იდგომილებს—პანთონში გადავიტანოთ?

სად, რომელ პანთონში?—დიდებში?—იქ პანთონი არაა. ნიკოლოზის ვალავანში?—არც იქ... მთაწმინდამ რაღა დააშავა? იმ მთაწმინდამ, სადაც აქაკის გვერდით განისვენებენ საქართველოს ბუმერაზივე შვილები: დიდი ილია, მეცხრამეტე საუკუნის ქართველოზობის შემქმნელი, მეოცის მესამიკვლე, და დიმიტრო უფიანი, ეს მეორე დიმიტრი თვალდატებული, აგრედვე რუსეთის პოეტ-დრამატურგი ალ. გრიბოედოვი და სხ.?!

მაგრამ ისეთი სასწაულიც რომ მოხდეს და აქაკი, ვსთქვათ, „აქაკის პანთონში“ ვადავიცნეთ, ნუ თუ იმ ადგილს დავივიწყებთ, სადაც მთელი ათი წელიწადი ამ დიდი კაცის ნეშტი ასვენა? მე მუჟას—სამუდამოდ თუ არა, კიდევ კარგა ხანს დარჩება აქ აქაკის ნეშტი... ნეშტიც რომ ვადავინონ, სამარეზე ნიში მაინც უნდა ავიოს.

აქაკი მხოვლირი პოეტი

იქნებ სხვა მოსაზრება, რომ ასე მივივიწყეთ?—მე ვგრძნობ ზოგიერთ კვიმეტების ღიმილს, თვით კაცოქამაუტის გესლიან გამოხედვას: „აქაკი ნაციონალისტი იყო, შოვინისტი“!

ამის არა თუ თქმას, ვაფიქრებასაც-კი მხოლოდ უპიკო ვაბედავს.

აქაკი ნაციონალისტი, მით უმეტეს შოვინისტი არასოდეს არ ყოფილა: ფურტკარიით სამშობლო კერის მტრებს ჰწესტრავდა, ხოლო საერთო სიყვარულს, ხალხთა ერთობას თაფლსა და სანთელს უშზადებდა... იგი იყო არა ნაციონალისტი, არამედ დიდი ნაციონალური—ეროვნული მკონისტი!

და განა ეს ეძრახება ვისმის?

აქაკი იყო დიდი მამულიშვილი, სამშობლოს მოყვარული, მაგრამ განა ამავე დროს იგი მთელ მსოფლიოს დიდ კაცთა პანთონში ამაყად, შუბლავასნით, მღიმარედ, არ შევა, როგორც ერთი პირველთაგანი კაცობრიობის წინაშე ვაღმომხილი გმირი, მსოფლიო მოციქული?!

რის ნიშნავს მისი მცნება:

„ჩემი ხატია სამშობლო—სახატე მთელი ქვეყანა“!

განა ერთა თუ სახელმწიფოთა ურთიერთობა ამაზე ძლიერ, ამაზე სწორად ვამოსთქვა ვინმე?

განა კარლ მარქსმა ეს მცნება უარჰყო?

განა ლენინი—ეს მეოცი საუკუნის კომუნისტური რევოლუციის შემქმნელი—ამასვე არ იმეორებ? ვინ ბედავს სთქვას, რომ გარეშე ეროვნულ თვითგანვითარების, სამშობლო ქვეყნის სიყვარულისა შესაძლოა მშრომელი ხალხის წინსვლა და მსოფლიოს ბედნიერება?

ის, ვისაც სამშობლო არ უყვარს, ის ვინც თავის ქვეყანას ვერ შეიგნებს, ვერ შეიფარებს—ის სხეულისადაც უსარგებლოა, უღირსი..

რუსეთის დიდმა რევოლუციამ ერთ მთავარ მცნებად, თვისი ბელადის ლენინის ბავთი, ხომ ერთა თავისუფლებაც ჩამოაქანდაკა!

და ეს იმიტომ, რომ ისეთი მახინჯი, ვინც თავის სამშობლოს უარყოფს, მსოფლიო სამშობლოში—ინტერნაციონალში ცხვირსაც ვერ შეჰკოფს.

მინ არის პაპი?

ჩვენდა სადალალოდ, აკაკი უკუ შესწავლილი არ არის. მოვა დრო, მომავალი თაობა უკეთ შეიგნებს აკაკის და მაშინ იგი არა თუ ჩვენში—მთელ მსოფლიოშიც კაშკაშა შეხებერ ამომბრწყინდება.

აკაკის დიაღობა იმდენად წარსულს არ ეკუთვნის რაფენიდაც მომავალს.

მხოლოდ ტენი-დამბლადცემულინი თუ აუვლიან გვერდს ან ისინი, რომელთათვისაც პოეზია და ტენსარიტება ზურმის ერთ კუთკადაც არ ღირს და მშვენიერება, სიყვარული და მიქალაქობა ტენის ღიტრანდ მიუწენეთ.

უქანსკენლი მსოფლიო სამშენლი ქართველის ემსაკე, როცა იმმა და რეკოლუციამ ძველი ღირებულეზანი ვაქამტვერა,—აკაკი უფრო ვაკაქადა, ამოდლა. მისი წინასწარმეტყველება დამტკიცდა

მოკლედ: აკაკი ჩვენი წმიდათაწმიდაა, სამშობლო მწერლობის ჯგუფი, პოეზიის გვირგვანი, მსოფლიო მოქალაქეობის ნიმუში, მშრომელთა განათვისულებების მომღერალი, ნორჩი თაობის აღმზრდელი, უკეთესი მკრმისის და წინსვლის რწმენის სიმბოლო. მან ყვ ლა ქართველის გულში სიცოცხლითვე ააგო ხელთუქმნელი ძველი, ჩაბლანახდილი ერის და ხალხის უფროგინო მტვედ შეიქანა ხსენსკენლითების ეამს მისი ნუგეშის მკემელი, თვით-არსებობის მკეთობი, და მშრომელი ერი მოვალეა ძველი აუგოს.

მეცხვალაქი, სააღდგომო მილოცვების დროს არ დივიუტო ტყეში დიდი მოძღვრისა და წინასწარმეტყველის, აკაკი მწირი, იბოლი სამარე: იგი ნიაფრისაგან წმკლქება და დღორით წინანუება, თუ დროით არ დავცავით კედლით.

წარმოედგინოთ ვითომ აკაკი სააღდგომოთ სახლში გეწვიათ—სამიწის ბარჯის ნათალი ვადსდეთ! თქვენი სააღდგომო ბარჯებიდან ერთი მესელი, თვითვეულ თქვენ ბაგშს თითო ეკერცხა შეაწირვიენთ და ამ დღეს სსქეს უეჭველად გავაქეთებთ.

ისინეთი ჩემი: აკაკის სამაერ დავარგვისაგან უნდა დავიცათ,—სამარეზე შესაფერი ძველი ადგმართით!

ვინც აკაკის ძველის ასაგებად თავის წვლილს არ გაიღებს—უფლება არა აქვს ქართველ მოქალაქედ იწოდებოდეს.

ის ერი, რომელიც თავის ნაამადარ წინაპართ არ აუფსებს—ღირსი არ არის უკეთესი მომავლისა!

და თუც ელის!

ის ნაოტე, გვეწნის მოკირანხულებია ის ნაწილი, რომელიც ცოცხლათვე იღებს სიცოცხლეზე ხელს, ცოცხალთა შორის ვერ ჩაირიცხება..

ასე რამ დავგამაშუნა, რამ მოვტეტება,—უუნარობა, გულგატეხილობა ხომ სულით ჯაბანთა წყისა.

საქართველო ფენიქსისებერ დაიწვის ცეცხლში და განახლებული ამოკრიალდება!

მოიღის ახალი საქართველო, აკაკის ნამდვილი საქართველო: ეს არის მშრომელთა საქართველო, თავისი ვინათობის მტკიცედ დამცველი და საერთაშორისო ძმობაერთობის მქადაგებელი!

ამის ნიშნები უკვე სჩანს და ვინც ამას ვერა მხედავს—ცოცხლითვე დასატრია!

ჩვენი ამბობენ არ ველით აკაკის ღირსეულ შეფასებას, როდენა ივინ აკაკიმ თვის სიცოცხლეზე დატრირა—არამედ თვითმომქმედ, მარად სიცოცხლისთვის მეტრძოლი მშრომელი ხალხიან.

იი, ვინ უნდა ააგოს აკაკის ძველი!..

ეს ძველი აქამდისაც უნდა დადგმულიყო აქ, სამარეზე, მაგრამ თითქოს აკაკის ბელი არა სწავლობდა:—ასე მგონია, აკაკი აქ რომ არ დაკრძალულიყო, იქნება ეკედელი მაშინ უფრო გაველთ და კლდის რღვევა მინც შეეწერებნით:

ხოლო თუ ჩვენი წარმავალი თაობა, ქილარისანი ხალხი, დილორ ზრუნეში ჩაულული ამ დიდი საქმისთვის ვერ მოვიცლით (და უნდა ამოვიცალითო!) მაშინ, თქვენ მინც ნუ დაივიწყებთ ამ დიად საქმეს, თქვენ—ახალგაზრდებო. აკაკის სულის ყვევლები, ბაგშე ბო, პატარა გოგონებო და ბიჭუნებო, ჩვენი მომავლის ნუგეშნო, ია-ვარდებივით რომ შეტყუენიანთ ამ ფერდობებს, ყოველდღე იზრუნეთ აკაკის ძველის აგებისათვის!

ქალბუბო,—თქვენ მუდამ უყვარდით სულმგნათ აკაკის, როგორც ფუქნით ერისა და მომავალი თაობის აღმზრდელი!—თავი გამოიფეთ და აკაკს ძველიც აიგება!

დღეს ეს ძნელი არ არის, იმიტომ, რომ მშრომელი ხალხის ხელისუფლება, ხელისუფლება მუშებისა და გლეხებისა, რომელთა ვათვისებობიერებასა და ვაღვიძების მთელი სიცოცხლე შემოვიტობა აკაკი, დღეს ძვირფასი მგონის წინაშე ვაღმომუხდელი არ დარჩება. განსაკუთრებით ჩვენი დედაქალაქი, რომლის სათავეში სდგას, გლეხის შვილი, მუშა, მდამბიო წრადან გამოსული, თვითგანვითარებული, აკაკის ნაწერებზე აღზრდილი დიდი მოქალაქე. (ხმა: სუნიშვილი?) დიალ, მართალია, ლალი სუნიშვილზე მოვახსენებთ!

ქალბო და კაცბო, ჭაბუკბო და ბაგშბო, მუშა-გლეხბო, მოხელეობა და მოწაფეობა, თქვენის სახით მოუხმობ მთელ საქართველოს და იმ დღეს ხმა ჩემი არ დარჩება ხმად მღალად ბელასად უდანნოსა შინა. არ დარჩება არც ერთი აღმანა, რომ არ გამოგვხმებურო! ამ საქმეში მონაწილეობა უნდა მიიღოს სახელეო, სამრწველო, საბანკო და სხვა წმკლდებზემც...

აქ—აკაკის სამარეზე ნამდვილი ბაღნარი უნდა გაიმართოს: კლდის რღვევა კედლით გამაგრდეს, ძველი დაიდგას!

და ეს ძველი დაიდგება კიდევც!..

დასასრულ, მართალია, თითოეული თქვენთავ-ნისათვის ძვირფასია აკაკი, მაგრამ ვინაოდან თქვენ ჩვენის რედექციის მოწოდებისამებრ ამომბრანდით ამ სასტიკ ქარში,—და ჩვენი სასიქადულო თანამშრომლის ხსონის ჩვენს მოწოდებზე ღირსეული პატივთ ეციოთ,—ამიტომ უფულითავეს მაღლობას მოვახსენებთ..

ამისთან ერთსაც გთხოვთ: თთ ვალსერიოთ არ დაეკავაუდილდეთ, არამედ ნივთიერი წვლილიც გამოვიოლოთ ძველის აგებისათვის!

ახლო მინც გამოვიცაოთ ჩვენი დანაშაული სულმნათი მგონის წინაშე... სუთმეტი წლის წინად ტფ. გუბ. თავადაზნაშურობამ თუ შესძლო და ილიის ძველი დაუღდა-დღეს მთელი ქართველი მშრომელი უფრო შეიძლება ამას.

საუკუნო ხსენება აკაკი უდეს, გამარჯვება მის მშობედ ერსა, ვაშა მის მტრებთა აიოსურადმგებს.

აპაპის სალამო

90

(შობებულებანი)

ორი თვის ლოდინის შემდეგ, 6 აპრილს, ორშაბათს, როგორც იქნა, ვეღარსეთ დიდი მგონისი, ხალხის სულის მუსიკალურის და წინასწარმეტყველის აკაკის საღამოს...

„მკიერე თეატრის“ დარბაზი ხალხით გაქტილია ბევრი ფეხზე სვდას.

9 საათზე ფარდა აიხადა. საღამოს ხელმძღვანელმა იოსებ იმედაშვილმა დამსწრე საზოგადოებას, აკაკის პატივის მცემელთ მოახსენა, ბოდიშისებურათ, რომ ასეთი დიდი მგონისი საღამო, მკიერე თეატრის პატარა დარბაზში იმართებოდა და დასძინა, აკაკი ხომ სიცოცხლეშიაღ უბრალოების, სისადვის მოყვარული იყო და ახლაც ეს ბედი ხედაო... მაგრამ გულს ნუ გავიტეხთ: აკაკი სასახლესა და ქობიაზე აკაკად დარჩებოა. შემდეგ მოუხბო საზოგადოებას ფეხზე აღდგომით პატივი ეცით მგონის ხსენებისათვის.

საზოგადოება, როგორც ერთი კაცი, ფეხზე წამოდგა. ამ დროს სცენის სიღრმიდან მოისმა მუსიკის სამკვლელოარო ჰანტები, რაიც საზოგადოებამ ფეხზე ცდამით მოისმინა... ამის შემდეგ იოსებ იმედაშვილმა განაცხადა— ჩვენი დიდის მგონისი ხსენის პატივსაცემით პირველი სიტყვა ახალგაზრდას დაუთმეთ, ისიც კალსაო... და სიტყვა მიაკუთსა ახალგაზრდა მოსწავლე ქალს ელენე მამაცაშვილს.

სცენაზე წამოდგა პატარა ქალი, სტუმრები სმენდა გადაიქნენ. ახალგაზრდა ლექტორი დიდად ღირსეული, მკერმეტყველი გამოდგა მგონისი შემოქმედების შეფასებაში, რისთვისაც საზოგადოებამ ხანგრძლივი და მხურვალე ტაშით დააჯილდოვა...*)

შემდეგ ექ. ივ. ელიაშვილმა დამსწრეთ გაუზიარა მოგონებანი აკაკის შესახებ. აკაკის პოემა „თორნიც ერისთავი“—დან ნაწყვეტი „ბრძოლის ველა“ წარმოისთქვა ქალმა მარგ. მუჯირბა, „მოაწმინდა“—მარგ. ქილარჯიშვილმა. ამას მოჰყვა „ქართველი ქალი“—აკაკისა, გაინსცენიერებული იოსებ იმედაშვილის მიერ, სადაც ქართველ ქალის როლს ასრულებდა მარ. ქილარჯიშვილი, შიკრიკს—კონსტანტინე ერთი.

შემდეგი განყოფილება—აკაკი ხალხურ მუსიკაში: ა) „სათელას სიმღერა“ (შეასრულეს დანიელა ურბამ და მმ. კრავიშვილებმა. საზოგადოების თხოვნით მით რამდენიმე სხვა სიმღერაც იმღერეს); ბ) „პატარა კახი“—დან—„დაიკვიანეს“ მუსიკა ნ. სულხანიშვილისა (მ. თარხნიშვილმა); გ) „ნახევრი ცხოვრების გზა გავივო“ სოლო ჭიანჭურზე—მარო თარხნიშვილმა, ქიანჭური—ალ. ოლანენაშვილმა.

აკაკი ეროვნულ მუსიკაში: გოჩის არია (იბერა „თამარ ციხერი“—დან, მუსიკა მ. ბალანჩივაძის) შეასრულა გვენამძემ. საზოგადოების თხოვნით ტრანტელა, იბერა „დაისი-დან“ „თავი ჩემო“ (მუს. ზ. ფალიაშვილის)—ნ. ქუმსიაშვილმა საზოგადოების დაკინებთით მოთხოვნით „ურმული“; როლიდან—მარ. ანდრონიკაშვილი.

საერთოდ ამ განყოფილებაში საზოგადოება აღტაცებაში მოიყვანა.

ამოთვალოში. აკაკი ცოცხალ ყვეილებში. ქართველი ქალი დაუნის გვირგვინით. გარს აკაკის სკოლის მოწა-

ფენი ყვეილებს მიმოაბნევენ დადაუნლო აკაკის და მის გარშემო „მოაწმინდა“—ს მღერიათ. ჩინებული ეფექტი.

შეე ფარდებს უკანდან, თითქო საფლავიდან, მოისმის ხმა—აკაკის ანდერძი ახალგაზრდობის მიმართ. ამის შემდეგ სცენაზე გამოჩნდება სახელმწ. აკ. დრამის მსახიობი—გიორგი დავითაშვილი და კითხვებს პირველად ამ შემთხვევისათვის სახელოვანმაკითხით გადაკეთებულს აკაკის ლექსს „ავადმყოფს“. როიალთან ნინო ლაფერაშვილი. საზოგადოება მსახიობს მხურვალე ტაშით აჯილოვებს. კვლავ მოისმის „მოაწმინდა“ ბავშვების სიმღერა და სურათს ფარდა ნელ-ნელა ფარავს. საღამოს ანსამბლი დიდებული იყო, ხალხი ნახაიმოვნები დარჩა.

არ დავრჩი კმაყოფილი მხოლოდ მე, თქვენი უძორჩილი მეგობარი, მკითხველი და აი, რატომ:

ზემოთაც ვითქვამდა და ახლაც ვიმეორებ, რომ საღამოს დაესწრო მხოლოდ ხალხი, ხალხის ოჯახის წევრები: დიდად და პატარა, ქალი და კაცი და არ იყვნენ: მწერალთა კავშირიდან, ხელოვნებისა, თეატრისა და სხვადასხვა საკულტურო დაწესებულება-კავშირიდან, მასწავლებლებიდან, ექიმებიდან, პროფესორებიდან, ინჟინერებიდან და სხ.

რით აიხსნება ეს? რით შეიძლება თავის გამართლება? ყოველი მხრივ მივუღებე ამ საკითხს, მაგრამ პასუხი ვერ მივიღე!..

თუ „თეატრი და ცხოვრება“—ს რედაქცია პატარა დაწესებულება ან იოსებ იმედაშვილი პატარა კაცია, სად იყვნენ ამდენ ხანს: მწერალთა კავშირი, ხელოვნების ჯგუფი, ქართული თეატრის მესვეურნი და სხვადასხვა საკულტურო და საგანმანათლებლო ორგანოები?

და განა აკაკის საფლავი დავიწყებული? ასეა თითქმის ყველა ქართული მოღვაწის.

შეიძლება ვინმემ ბრძანოს: რა საჭიროა საფლავების შემოკობა! ამავ მეც თანახმა ვაგებდებოი მაშინ, თუ საზოგადოებრივ დიდებულ იქნება ეს.

დღეს ხომ მთელი შეგნებული ნაწილი კაცობრიობისა წინააღმდეგია სხვისი შრომის მისაკუთრების, უსუსყიდლოთ სარგებლობის, ექსპლოატაციის?

და აკაკის გონების ნაწარმოებით, ნაშრომით ვინ არ სარგებლობს დღეს?—მისი შემოქმედების ნაყოფი ვის არ ასაზრდობს დღეს—მთელს ერს და სხვებსაც? გონებრივად და სულიერად.

აი, რისთვის არ დავრჩი კმაყოფილი!..

„მოყვარეს პირში უძრახებ, მტერს პირს უკანაო“ ხალხური თქმულება.

წარჩინებულნი მოქალაქენო მიუხედავით იმისა, რომ აკაკის საფლავის მდებარეობა ორ-სამჯერ მეტს ხარჯს მოითხოვს, ისეთი ადგილას საფლავია, ის ახალგაზრდობა და მშობანი ხალხი, რომელთაც აკაკი მთელს სიცოცხლეში თავს ეცლებოდა და მისთვის ეყენებოდა, სასაგულო დაავიგოგინებს დაწესებულ საქმეს, მაგრამ წარჩინებულების გარეშე დგამა, მე მგონია, ვერ იქნება ლამაზი.

ქ. თავართქილაძე.

*) ელენე მამაცაშვილის სიტყვა ამავე ნომერში იხებულება და მკითხველი თვითონ დაუახსნებს.

შესაფარი უზრადლება დამსახურებულ აწერალ-მოღვაწეთ!

სოფრომ მაგლობლიშვილი, მსკოვანი მწერალი, უმთავრესად გლეხურ-ხალხურ მოაზრობების შემქმნელი, ერთი პირველთაგანი მუშაკი ხალხის გათხიზლებისა, ნაამადარი მასწავლებელი, ჟურნალისტი და საზოგადო მოღვაწე, რომელიც თითქმის ნახევარი საუკუნე ემსახურა მშრომელ ხალხს და სამშობლო მწიგნობრობას, მეშვიდე თვე მძიმე ავადმყოფია ყელის ანთებით, რისთვისაც ესაჭიროება ჟურნალზე გაგზავნა.

ტ. რამიშვილი. დამსახურებული დრამატურგი — პირველი სოციალური დრამის შემქმნელი და სახალხო თეატრის ერთი ნაამადარი მწერალიაგანი, რომელიც 25 წ. დრამატურგია ემსახურება და 30 წ. რაც სამკურნლო დარგშია, ერთ თვეზე მეტია ლოგინდაა: პლურითის ნიადაგზე ტუბერკულოზი გაუჩნდა. ავადმყოფისთვის აღკვეთილად საჭიროა ხანგრძლივი დასვენება და მკურნალობა ავარიკში (სახაზხულოდ არაზინდო, შემდეგ სხობში).

ორივე დამსახურებულ მწერალსა და მოღვაწეს სასწრაფო უზრადლება უნდა მიეცეს.

სათეატრო მიმოხილვა

სოფ. დიდი-ჯიხაიში (ქუთ. მაზრა) ერთად-ერთი უდიდესი სოფელია დასავლეთ საქართველოში როგორც მცხოვრებთა უზრავლესობით, ისე ინტელიგენციის რაოდენობით, მაგრამ, საუბედროთა, აქაურ ინტელიგენციას სძინავს ადგილობრივ თეატრისა და საერთოდ ხელოვნების დარგში, და ეს მაშინ, როდესაც ამ სოფლის ძალზედ საქართველოს სხვადასხვა ადგილებში არიან გაფანტულნი. საჭიროა ჯიხაიში ინტელიგენცია სასუთარი ქერის კულტურასაც მიაქციოს ჯეროვანი ყურადღება. განსაკუთრებით საჭიროა სახელოვნო დარგში მუშაობა, რათა ჩვენს სოფელ გლეხობას ჩაუნერგოს თეატრის სიყვარული და მისი მნიშვნელობა შეთავაზონთ.

კლ. კოპალეიშვილი.

ძ. სამბარაშვილის საფიქრო პროფ-კავშირის კ/მ მდივნის ამხ. ტაბიძის თაოსნობით ცეკვაშორის სამტრედიის განყოფილებას ძაფ-საღებ ქარხანაში დაარსებულია მორალურიცაა გუნდი (20 ქალი და 15 კაცი). გუნდს ჰყავს გამგეობა (1. ნ. ხუტუა, 2. ფოფხაძე, 3. ბ. ხუტუა, 4. ი. გრიგოლია და 5. ს. შენგელია), ხელმძღვანელობს ამხ. დ. შანიძე. გუნდის გამგეობამ გუნდიდან გამოკო დრამ. წარგ: (1. ახობაძე ნინა, 2. ხუტუა ნინა, 3. ვრიგოლია პაპა, 4. სტურუა ქსენია, 5. ხუტუა პაპილინე, 6. ანდრიაძე ფედისი, 7. შენგელია ვეგენია, 8. კანტალიანი ნადია, 9. კვერნაძე ოლია, 10. კობორიძე შექი, 11. ბუკუჩავა მიხა, 12. ტორნიჯაძე სერგო, 13. შანიძე დომენტი, 14. ბუაძე ლევანი, 15. ფოფხაძე ლონტა, 16. ხუტუა ლადიკო, 17. შვიარციბაია ვალ. და 18. სტურუა ვასო.

საჭიროა ამ წრის განვითარებას ხელი შეუწყოს ყველა აზნანავა, ეს იმიტომ, რომ: 1. ეს წრე შემდგარი

თვით ამ ზემოაღნიშნულ ქარხნის მუშებისაგან, მსკოვანი შირის ძაფ-საღებ ქარხანაში მუშაობს 400-მდე ქალი და კაცი და 3. ეს ქარხანა მოთავსებულია სოფელში, რომელსაც შემოსასაღებელი ჰყავს 500 კომლი გლეხის ოჯახი, რომელთა შვილებისგან შემდგარია ზემოაღნიშნული მიმდევრალთა გუნდი და დრამატული წრე.

წრე დიდი ხალხით ეცილება საქმეს, მართავს კონცერტებს და სხვადასხვა გასართობ საღამოებს. შემოსავალი წრის გასაძლიერებლად მიდის: ამ ფულიდან შეიძლება მომდევრალთა გუნდისთვის ტანისამოსი (დაუჯდა 300 მან.).

მათი წარმოდგენებით, ამხ. ბუაძის იუმორულ სკენებით და კონცერტებით ხალხი ძლიერ მსახობია.

იმედა ცეკვაშორის სამტრედიის განყოფილების გამგე ამხ. ვერმანე ნაფეტვარიძე ხელს შეუწყობს ამ სიმპატური წრის არსებობას: მოუწყობს სასცენო დარბაზს და სხ. უსურვებთ ამხ. ალ. ტაბიძეს გაასკეცებულ ენერგიით საბოლოო გამარჯვებამდე მიეყვანოს ეს საქმე.

ი. საბაღაველი.

მუშათა ცენტრალურ კლუბში მარტის 29 ტე. საქონლის სადგურის ქართ. დრამ. წრემ დასდგა ზემოხსენებულ დარგის მოსამსახურე პრ. ჩიკვაძის რევილიუციონური პიესა 26-ს სხენას „ურდაბრეც სტირის“. მთელი შემოსავალი გადაიღო ს. პატარძელის სასარგებლოთ. პიესა ქარვა დასდგა მსახიობმა ვასო კობელმა. მადლობის ღირსია. კლუბი საღიბთი სასეც. იყო. კარგად ასრულდნენ როლები ალ. კვაკელი (გიორგი), დ. ღარიანი (რაცენდი) შ. რამიშვილი (დრუმერი), კატო ქალაიანი (ელენე), ვ. გელაძე (ტიგვონი) ჩქარობდა. კორმძე (ჩაიკინი), კეკელიძე (ჩაილენი), არჯევანიძე მოხუცი (ფალდევი), ლორთქიფანიძე დამამკათვლიდელი იყვნენ. ს. გურგენიძე (კაისი კაცი) კარგი იყო. აღსანიშნავია საშვეო კომისიის ენერგიული მუშაობა, რომელმაც შეფად აიღო ს. პატარძელი მართამ თარხნიშვილის ლობტარობით შესარულა ქარვა-კახური სიმღერები, ამავე დარგის მეორე ხარობ ბ. სხარულიძის და ბერძნიშვილის ხელმძღვანელობით შესარულა გურული სიმღერები.

რეონ განდევლი.

ხაშურის დრამატული დასი შემდგარია ადგილობრივ მუშა-მოსამსახურეთაგან. დასში ირიცხება 27 წევრი, მათში 4 ქალია. რეესორ-ხელმძღვანელად მიწვეულია დამსახურებული სკენის მოეკარი მოსე კვლიაშვილი. წარმოდგენები იმართება ყოველ შაბათობით, ხშირად კვირაში ორჯერ, უმთავრესად უფასოდ. თეატრში ადგილი 200-დგა. თეატრის გუნდი ამ ზამთარს გასცდა, ლამის ჩამოინგრეს. ამას თუ დროით უყრადლება არ მიეცე, შეიძლება უზედღებება მოხდეს. თეატრს აკლია პარიკები, რეკვიზიტი, ბუტაფორია, ტანისამოსი და სხ. ხალხს უყვარს თეატრი. ესა ერთად-ერთი გასცენო დარბაზი, აქ თავმოყრილია რკინისგულ მუშათა დიდი უმრავლესობა, რომელიც ხალხით ყწაყვება ხელოვნების წყაროს. სათეატრო შენობის გამგენი კი ძლიერ გულტივად ეცილებიან ამ საქმეს. საჭიროა ყურადღება.

თვალი.